

Ülkedeki kuşlardan ne haber vardır
Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır
Aşk celladından ne çıkar madem ki yar vardır
Yoktan da vardan da ötede bir Var vardır

Sezai Karakoç

BAHAR

Sefire-i Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği'nin hazırladığı edebiyat, kültür, sanat dergisidir.
2026 / h.1447

Yapay zekâ nereden çıktı?

KAPAK KONUSU

Bizi nereye götürüyor?

*Nöropazarlama Tekniklerinin Tüketicilerin Satın
Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi*

Rihab Lakraimi

*Yapay Zekâ ve Etik Üzerine Gündelik Hayattan
Bir Okuma*

Doç. Dr. Orhan Albayrak

"Bir Makineyle Sohbet: Yapay zekâ ne düşünüyor?"

Suzan Ören

*Kuş Tüyünden Teknolojinin Kanadına: İbn
Fırnas'tan Drona, Uçuşun Dönüşümü*

Ola Najjar

*Röportaj Bülent Yıldırım
Sınır Tanımayan Bir İyilik Hareketinin Mimarı*

Şeyma Hamo

Beryan Albeik | Rihab Lakraimi | Doç. Dr. Orhan Albayrak | Suzan Ören | Ola Najjar | Şeyma Hamo
Fatma Zehra Olabi | Aicha Isabel Sandoval Alaguna | Gül Hüma Abdülfettah | Kadriye Ayrık | Sholpanay
Ramazan | Masturakhon Akramova | Güleser Polat | Gülay Yüksel | Yoshiko Mizumoto | Özlem Özer
Jannatul Bushra

"Sefire-i Âlem UÖD'nin
hediyesidir"

Dünyanın Renkleri
İstanbul'da Buluşuyor

BAHAR

Sefire-i Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği'nin
hazırladığı edebiyat, kültür, sanat dergisidir.
Sayı: 5 | 2026

Yayın Yönetmeni
Özlem Özer

Yayın Ekibi
Derya Şama
Suzan Ören
Arzu Doğan
Gülây Yüksel
Ayşe Arslan
Şeyma Hamo

Çizer
Tuka Mamo Güvensoy

Görsel Yönetmen
Nurgül Ersoy

Grafik Tasarım
Nuhun Gemisi

Adres
Karagümrük, Muhtar Muhiddin Sk.
No:11, 34091 Fatih/İstanbul
Tel: 0212 621 27 49
e-mail: sefireialem@gmail.com

Baskı

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

- Başlarken**
Dergi ekibi
- Hakkımızda**
Derya Şama
- Beryan Albeik**
Beryan Albeik | Suriye
- Nöropazarlama Tekniklerinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi**
Rihab Lakraimi | Fas
- Düşünen Makineler, Sorumlu İnsanlar Yapay Zekâ ve Etik Üzerine Gündelik Hayattan Bir Okuma**
Doç. Dr. Orhan Albayrak | Türkiye
- Bir Makineyle Sohbet: Yapay Zekâ Ne Düşünüyor?**
Röportaj: Yapay Zeka
Yayına Hazırlayan : Suzan Ören
- İnsan**
Güleser Polat
- Kuş Tüyünden Teknolojinin Kanadına İbn Firmas'tan Drona Uçuşun Dönüşümü**
Ola Najjar | Suriye
- Bir İz Hikâyesi**
Şeyma Hamo | Suriye
- 20 Yıl Sonra Suriye Gerçekleşen Bir Hayal Mi, Yoksa Bitmeyen Bir Acı Mı?**
Fatma Zehra Olabi | Suriye
- Bu Acıya Kayıtsız Kalamayız**
Röportaj: Bülent Yıldırım
Yayına Hazırlayan : Şeyma Hamo
- Son**
Cemile Karakaş | Doğu Türkistan
- En Büyük Nimet**
Aicha Isabel Sandoval Alaguna | Kolombiya
- Kadın Ruhunun İnceliği ve Modern Dünyanın Katılığı Arada Kalmak**
Gül Hüma Abdülfettah | Kırgızistan
- Suyun Altında Yanabilen Işık**
Kadriye Ayrık | Suriye
- Sanat Edebiyat Ülkemden Notalar**
Sholpanay Ramazan | Kazakistan - Masturakhon Akramova | Özbekistan
- Müslüman Genç Kızın Hayata Tutunma Rehberi**
Gülây Yüksel
- Osaka'dan İstanbul'a Adım Adım**
Yoshiko Mizumoto | Japonya
- Öncü Hanım Şahsiyetler**
- Gezi Şonargao**
Gülây Yüksel

BAŞLARKEN

Sefire-i Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği olarak öğrencilerimiz ve gönüllülerimizin kıymetli katkılarıyla hazırladığımız *Bahar* dergimizin beşinci sayısında sizlerle buluşmaktan mutluluk duyuyoruz. Her sayıda çağın ruhunu yakalamaya, gelecek nesillere bugünün gündem ve değerlerini hatırlatacak anlamlı bir iz bırakmaya gayret ediyoruz.

Bu yıl dergimizin kapağına çağımızın en hızlı gelişen ve hayatın her alanını dönüştüren kavramlarından biri olan “yapay zekâ” konusunu taşıdık. Teknolojinin baş döndürücü ilerleyişi; eğitimden sağlığa, iletişimden üretime kadar pek çok alanı yeniden şekillendirirken, beraberinde önemli soruları ve sorumlulukları da gündeme getiriyor. Yapay zekâ, doğru yönlendirildiğinde insanlığın hizmetine kullanılacak büyük imkânlar sunarken; etik, adalet ve insan onuru gibi temel değerler açısından da hassasiyetle ele alınması gereken bir alan olarak karşımızda duruyor.

Bizler teknolojiyi yalnızca teknik bir gelişme olarak değil insanı, toplumu ve medeniyet tasavvurunu doğrudan etkileyen bir süreç olarak değerlendiriyoruz. İnanıyoruz ki, değer temelli bir bakış açısıyla yetişen genç nesiller, yapay zekâyı insanlığın faydasına yönlendirecek en önemli aktörler olacaktır. Bilginin hızla yayıldığı bu çağda, hikmetle yoğrulmuş bir ilim anlayışının geleceğin inşasında belirleyici rol oynayacağına inanıyoruz.

Dünyanın dört bir yanından gelen uluslararası öğrencilerimizin farklı kültürlerden getirdiği birikim ve perspektif, bu dönüşüm sürecini anlamada bizlere önemli katkılar sunuyor. Küresel bir etkileşim alanı hâline gelen teknoloji dünyasında; kardeşlik, dayanışma ve ortak değerler etrafında şekillenen bir gelecek inşa etmenin mümkün olduğuna inanıyoruz.

Dergimizin her sayfasında sizlere yeni ufuklar açacak, düşündürcek ve ilham verecek içerikler sunmayı amaçlıyoruz.

Keyifli okumalar dileriz.

Dergi ekibi

HAKKIMIZDA

Sefire-i Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği, yüreklerindeki ilim aşkıyla yola çıkmış, yükseköğrenim görmek için uzak diyarlardan ülkemize gelen genç kızlara gönülden kucak açan bir sevda meşalesidir. Derneğimiz, 2010 yılında, İstanbul'un kadim semtlerinden Fatih'te, hayırsever gönüllüler tarafından kurulmuştur.

2014 yılından itibaren faaliyetlerine Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu'nun (UDEF) çatısı altında daha geniş bir ufukla devam eden bu kıymetli oluşum, çağımızın karanlık yüzlerinden biri olan "ötekileştirme" anlayışına inat, insanı insan olduğu için bağrına basan bir irfan ocağına dönüşmüştür.

Uzak diyarlardan gelen gençleri emanet bilinciyle bağrına basan derneğimiz, onlara akademik yolculuklarında maddi manevi destek sağlarken, karşılaşabilecekleri zorlukları en aza indirmek için her türlü çabayı göstermektedir.

Sefire-i Âlem; din, dil, renk, ırk, mezhep ya da siyasi görüş ayrımı yapmaksızın dünyanın dört bir yanından gelen genç kızları bir sofranın etrafında, aynı gönül ikliminde buluşturmaktadır. Burada, farklı kültürler dostluk halkasında kenetlenip; omuz omuza, diz dize, yürek yüreğe kurulan samimi muhabbetlerle kardeşlik bağları güçlendirilmektedir.

Bugün Haiti'den Japonya'ya, Fransa'dan Komor Adaları'na kadar 79 ülkeden yüzlerce öğrenci ve mezunu ile büyük bir aile olan Sefire-i Âlem, ağırladığı her öğrenciyi yalnızca bir misafir olarak değil bu toprakların bir parçası, bu medeniyetin bir ferdi olarak görmektedir.

Uzak diyarlardan gelen gençleri emanet bilinciyle bağrına basan Derneğimiz, onlara akademik yolculuklarında maddi manevi destek sağlarken, karşılaşılabilecekleri zorlukları en aza indirmek için her türlü çabayı göstermektedir.

Sefire-i Âlem olarak öğrencilerin burada geçen yıllarını hayatlarının en güzel anılarına dönüştürüp ülkelerine güçlü, donanımlı ve güzel hatıralarla dönmeleri için var gücümüzle çalışıyoruz. Misafir ettiğimiz öğrencilerimize yalnızca eğitim hayatları için değil gelecekte ülkelerine ve insanlığa sunacakları katkılar için de destek oluyoruz. Onların kültür, sanat, ekonomi, siyaset ve akademi gibi her alanda ülkelerinin kalkınmasına öncülük etmeleri ve Türkiye ile kendi toprakları arasında birer kültür elçisi olmaları, bizim için paha biçilemez değerdedir.

Dünyanın özlem duyduğu barış, adalet ve huzurun yeryüzüne hâkim olması, ancak bu kutlu ideali omuzlayacak nesillerin yetişmesi ile mümkündür. Bizler de bu meşaleyi elden ele taşıyacak, birlik ve beraberlik bilincine sahip, barışı ve kardeşliği önceleyen gençler yetiştirme gayretiyle çalışıyoruz.

Misafirlerimizin modern dünyayı ve onun dinamiklerini yakından tanımaları; organizasyon becerileri yüksek, ülkelerinin ihtiyaçlarına duyarlı, İslam kültür ve tarihinin temel taşlarını kavramış gönüllü medeniyet elçileri olarak yurtlarına dönmeleri en büyük arzumuzdur.

Bu uğurda, faaliyet gösterdiğimiz her alanda, öğrencilerimizin kendi toplumlarının sosyal ve kültürel değerleriyle ülkemizin köklü mirasını harmanlamalarına imkân tanıyan çalışmalar yapıyoruz. Binlerce yıllık medeniyetlere ev sahipliği yapmış Türkiye'nin ve asırlara tanıklık eden güzel İstanbul'umuzun tarihî, kültürel ve siyasi birikimini tanıtmayı amaçladığımız seminer ve gezilerimiz yıl boyunca aralıksız devam ediyor.

Bizlerle geçirdikleri bu kıymetli yıllar boyunca öğrencilerimiz hem birlikte üretmenin, araştırmanın, yeni projeler geliştirmenin ve var olan imkânları en verimli şekilde değerlendirmenin yollarını keşfediyor hem de kökleri derinlere uzanan bir kültür ve dostluk birliği inşa ediyor.

Sefire-i Âlem, "Biz Bir Milletiz" şiarıyla çıktığı bu yolda hakkın, barışın, sevginin ve huzurun yayılmasına vesile olmayı ve insanlığın geleceğine yön veren bir kurum olmayı hedefliyor.

Derya Şama

Sefire-i Alem UOD Yönetim Kurulu Başkanı

DİJİTAL ÇAĞDA İNSAN KALMAK

YAPAY ZEKÂ NASIL

ORTAYA ÇIKTI?

BİZİ NEREYE GÖTÜRÜYOR?

Beryan Albeik

Suriye / FSM Vakıf Üniversitesi Yazılım Mühendisliği

Yakın zamana kadar arabaların kendi başlarına park etmesi, cep telefonlarının yüzümüzü tanıyabilmesi, yapay zekâ robotuyla insanmış gibi konuşmamız sadece bilim kurgu filmlerinde gerçekleşebilecek bir hayaldi. Ama bugün bütün bunlar sıradan olaylar hâline geldi. Bilim insanları, tüm bunları ve daha fazlasını yapay zekâ üzerinde yaptıkları çalışmalarla

gerçekleştirerek insanlığın hizmetine sundular. Ancak her alanda olduğu gibi insanlığa fayda sağlamak için geliştirilen ürünler, tam tersi amaçlara hizmet için de kullanılabilir. Bu makalede yapay zekânın tarihsel sürecini, geçmişini, ilk örneklerini, insanla ilk etkileşimini, günümüzdeki yerini ve gelecekte yol açabileceği avantaj ve dezavantajları tartışacağız.

YAPAY ZEKÂ

İnsanlık tarihinin başından itibaren kendi yaptığı işleri yapabilecek makine veya araç icat etme peşinde olan insanoğlu, yapay zekâ geliştirme çalışmalarına da bu amaç doğrultusunda başlamıştır. Yapay zekâdan beklenti, insan zekânının özelliklerini bilgisayara kazandıran algoritmalar geliştirmek ve problemlere insan gibi mantıklı yaklaşımlar sergileyerek çözümler üretebilen sistemler oluşturmaktır. Yapay zekâ çalışmalarının başlangıcı Cezeri'nin (1136-1206) robot çizimlerine kadar dayandırılabilir de modern anlamda yapay zekâ çalışmaları İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında önem kazanmıştır. Alan Mathison Turing, İkinci Dünya Savaşı sırasında "Bombe" adını verdiği ve o günün koşullarında önemli sayılabilecek ilk tam otomatik kod kırma makinesini icat ederek savaşın kaderini değiştirmiştir. İkinci Dünya Sava-

şı'ndan sonra başta Alan Turing olmak üzere pek çok araştırmacı, bağımsız olarak yapay zekâ üzerine çalışmaya başlamıştır. Turing, 1947'de ilk defa yapay zekâ ile ilgili bir konferans vermiş ve yapay zekâ ile bilgisayar programlarının birleştirilerek akıllı makinelerin icat edilebileceğini söylemiştir Alan Turing, 1950 yılında yayımladığı "Bilgi İşlem Makineleri ve Zekâ" (*Computing Machinery and Intelligence*) adlı

makalesinde "Makineler düşünebilir mi?" sorusunu tartışmıştır. "Makine" ve "düşünmek" sözcüklerinin bileşiminden yola çıkarak açıklamalarda bulunan Turing, yapay zekânın düşünsel temellerini oluşturmuştur. Başta Allen Newell ve John McCarthy olmak üzere bazı araştırmacılar bugünkü anlayışa nazaran çok sınırlı da olsa bazı programlar yazmayı başarak robotlara zekâ kazandırmanın yolunu açmayı başarmıştır. 1956

İnsan, insanlık tarihin başından beri, insanın yaptığı faaliyetleri yapan makine veya araç icat etme peşindeydi.

yılında Dartmouth'ta yapılan bir konferansla bu gelişmelere "yapay zekâ" çalışmaları adı verilerek yeni bir bilimin doğuşunun yolu açılmıştır. Buchanan (2006) bu gelişmelerin bir özetini sunmuştur.

2000'li yılların başında yapay zekâ ilk kez "Roomba" isimli elektrikli süpürge ile evlere girmeye başlamıştır. 2006 yılına gelindiğinde *Facebook*, *Netflix*,

Twitter gibi büyük şirketler yapay zekâyı kullanmaya başlamıştır.

Günümüzde yapay zekâ, dijital asistanlarda (*Siri*, *Google Asistan*, *Alexa vb.*), e-ticarette -özellikle önerilen ürünler kısmında- sağlık, finans, eğitim, tarım, ulaşım ve lojistik başta olmak üzere hayatın her alanında sıklıkla kullanılmaktadır.

BAZI YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARI VE KULLANIM ALANLARI

SAĞLIK ALANINDA YAPAY ZEKÂ

1. Erken teşhis ve tanı: Yapay zekâ algoritmaları, büyük veri setlerini analiz ederek hastalık belirtilerini erken evrede tespit edebilir. Özellikle kanser gibi ciddi hastalıkların erken teşhisinde kullanılan yapay zekâ modelleri yüksek doğruluk oranlarıyla çalışır. Yapay zekânın tanı ve teşhis alanında kullanımı, dağınık ve herhangi bir yapısal veri tabanı üzerinde bulunmayan büyük verinin analiz edilerek uzman bir doktorun yapabileceğinden çok daha hızlı ve doğru sonuçlar çıkarılmasını mümkün kılar.

2. Kişiselleştirilmiş tedavi: Yapay zekâ, hastaların genetik bilgilerini ve tıbbi geçmişlerini analiz ederek en etkili tedavi yöntemlerini önerir. Bu sayede, her hastanın bireysel ihtiyaçlarına uygun tedavi planları oluşturulabilir.

3. Hastane operasyonlarının iyileştirilmesi: Hastanelerdeki operasyonel verimlilik, yapay zekâ sayesinde artırılabilir. Yapay zekâ; hasta yatış sürelerini, personel yönetimini ve tıbbi malzeme kullanımını optimize edebilir.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM ALANINDA YAPAY ZEKÂ

Bugün eğitimde yapay zekâ çalışmaları incelendiğinde, farklı veri ve mantık tabanlı yapay zekâ

uygulamalarının eğitim sisteminin hemen her alanında -sadece bilgi tabanlı değil- yer aldığı görülebilmektedir. Yapay zekâ destekli öğrenme platformları, öğrencilere kişiselleştirilmiş eğitim içerikleri sunar ve öğrenme süreçlerini optimize eder. Bunlar arasında, kişiselleştirilmiş eğitim veya diyalog eğitim sistemleri, keşfedici eğitim, eğitimde veri madenciliği, öğrencilerin makale analizleri, akıllı ajanlar, *chatbots*, özel ihtiyaçlı çocuklar için eğitim, çocuk-robot etkileşimi, yapay zekâya dayalı değerlendirme sistemleri, otomatik test oluşturma sistemleri öne çıkmaktadır. Dikkat edilirse bu alanlar çoğunlukla öğrenmeyi desteklemekle ilgilidir. Eğitimde yapay zekâ ayrıca okulları ve üniversiteleri yönetsel yönden de desteklemektedir. Örneğin ders programları, personel programları, sınav yönetimi, siber güvenlik, tesis yönetimi ve güvenliği, yapay zekânın okul yönetimine doğrudan, öğretime

Yapay zekâda etik, teknolojik sistemlerin yalnızca işlevsel başarısına odaklanmak yerine, insan onuru, adalet ve toplumsal yararı da gözeterek geliştirilmesi gerektiğini vurgular.

ise dolaylı olarak katkı sağladığı alanlardır.

Bilgisayar destekli öğretimin ikinci nesli sayılabilecek Akıllı Öğretici Sistemler (AÖS), eğitimde yapay zekânın en çok kullanılan uygulamaları arasında yer alır. Genel olarak AÖS'ler tıp, matematik veya fizik gibi iyi yapılandırılmış konular aracılığıyla her bir öğrenciye uygun ve adım adım yürütülen kişiselleştirilmiş öğrenme ortamları sağlar. Burada sistem, öğrencinin başarıya ya da yanlışlarına göre, ilgili öğrenme materyallerini ve aktivitelerini kullanarak öğrenciye adım adım bir yol belirler. Bu yol, gelen dö-

nütler doğrultusunda zorluk seviyesi, ipuçları veya açıklamalar bakımından sürekli güncellenerek öğrencinin ihtiyaçlarına göre ayarlanır. Amaç, belirlenen konuda öğrencinin etkili bir şekilde öğrenmesini sağlamaktır.

YAPAY ZEKÂNIN ETİK BOYUTU

Yapay zekâda etik, teknolojik sistemlerin yalnızca işlevsel başarısına odaklanmak yerine, bu sistemlerin insan onuru, adalet ve toplumsal yararı da gözeterek geliştirilmesi gerektiğini vurgular. Günümüzde yapay zekâ uygulamaları sağlık, hukuk, ekonomi ve güvenlik gibi kritik alanlarda karar süreçlerine dâhil olmaktadır. Bu durum, yalnızca teknik performansı değil aynı zamanda değer temelli bir yaklaşımı da zorunlu kılmaktadır. Etik tartışmaların merkezinde üç temel soru yer alır: Yapay zekâ bireylere ya da topluma zarar verebilir mi? Kararlarının sorumluluğu kimde olacaktır? Bu sistemler hangi değerler doğrultusunda hareket etmelidir? Bu bağlamda *etik yapay zekâ*; şeffaf,

hesap verebilir, ön yargılardan arındırılmış ve kapsayıcı sistemler anlamına gelir. Örneğin ön yargılı verilerle eğitilmiş bir algoritma, adaletsiz sonuçlar doğurabilir veya otonom araçların kaza senaryolarında sorumluluk sorunu gündeme gelebilir. Dolayısıyla etik, yapay zekâyâ yalnızca bir “rehber” olarak değil aynı zamanda toplumsal güvenin temel koşulu olarak yaklaşır. Akademik literatürde öne çıkan görüş, yapay zekânın ancak insan haklarını ve evrensel etik ilkelerini merkeze alarak sürdürülebilir bir gelecek sağlayabileceği yönündedir. Bu nedenle etik ilkelere bağlılık, yapay zekânın sadece teknolojik ilerlemesinin değil aynı zamanda insani meşruiyetinin de garantisidir.

NÖROPAZARLAMA TEKNİKLERİNİN TÜKETİCİLERİN SATIN ALMA DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Rihab Lakraimi

Fas / Haliç Üniversitesi İşletme Bölümü

Hızla gelişen pazarlama dünyasında, büyümeyi hedefleyen işletmeler için tüketici davranışını anlamak son derece önemlidir. Tüketicileri daha iyi anlamak için pazarlamayla diğer disiplinleri bütünleştirmek hayati önem taşır. Davranışsal psikoloji, ekonomi ve tüketici nörobilimini harmanlayan nispeten yeni bir alan olan nöropazarlama, tüketici davranışını nörolojik araştırmalarla birleştiren ve özellikle bilinçaltı etkilerin satın alma kararlarını nasıl etkilediğine odaklanan gelişmekte olan bir alandır.

Hepimiz pazarlamanın geleneksel tanımını biliyoruz: “Tüketicilerin ihtiyaçlarını anlamaya yardımcı olan sanat ve bilim”, ama elbette bilinçli tepkileriyle. Peki ya size her gün farkında olmadan kendinize yalan söylediğinizi söylesem ne dersiniz?

Yaklaşık 25 yıl önce, bir grup araştırmacı müziğin alışveriş yapanların seçimlerini etkileyip etkilemediğini anlamak için alkollü içecekler satan bir mağazada bir çalışma yaptı. Araştırma verilerine göre Alman müziği çalınan günlerde müşteriler daha çok Alman ürünlerini tercih ederken Fransız müziğinin çalındığı günlerde de Fransız ürünlerinin tercih edildiği gözlemlendi. Alışveriş yapanlara fon müziğinin kararlarını etkileyip

etkilemediği sorulduğunda ise alınan cevapların %99’u “Hayır” idi.

Satın alma kararlarımızda, farkında olmadan duyduğumuz seslerden ya da söylenen bir sözden etkilenemediğimizi göstermesi bakımından oldukça dikkat çekici olan bu çalışma aynı zamanda bazı önemli soruları da gündeme getirdi: Satın alma kararını nasıl veriyoruz? Kararlarımızı gerçeklere, nedenlere, mantığa dayalı bilincimize mi; yoksa duygularımıza, hislerimize ve sezgilerimize dayalı niyetlerimize göre mi veriyoruz?

Tüketiciler, koşullara bağlı olarak farklı davranışlar sergiler. Tüketici davranışlarını sınıflandırmak için iki unsur kullanılabilir: Birincisi, tutumları, tercih-

leri, anıları, değerleri, duyguları, arzuları, yaşam tarzını ve algıları içeren psikolojik unsurdur. İkinci referans grubu kategorisi ise, tüketicinin ailesi, toplumu, kültürü ve akran gruplarından oluşur. Tüketicinin zihni bu unsurlar tarafından tetiklenerek belirli şekilde hareket etmesi için yönlendirilir.

Pazarlama alanında nöropazarlama fikri, pazarlamacıların hedef kitlelerini anlamalarına ve istedikleri şeyi sağlamalarına yardımcı olan

Nöropazarlama, davranışsal psikoloji, ekonomi ve tüketici nörobilimini harmanlayan nispeten yeni bir alandır

bir araç vazifesi görür. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler, pazarlamacıların hedef kitlelerinin

ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olan araç ve stratejilerin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamıştır. Göz takibi, beyin görüntüleme, empatik tasarım, duygusal tepkileri analiz etmek için EEG (elektroensefalografi), bilinçaltı ifadeleri tespit etmek için yüz kodlama ve beyin aktivitesini değerlendirirken kan akışındaki değişiklikleri ölçmek için fMRI (fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme) en doğru yöntem olarak kabul edilmektedir. Beyin çalıştıkça, tüketicinin zihnindeki kan akışı artar. Bu yöntem, araştırmacıların tüketici davranışlarındaki değişiklikleri anlamalarına ve müşterilerin karar alma süreçlerini etkileyen beyin bölgesini belirlemelerine yardımcı olmaktadır.

Markalar bu teknikleri yalnızca reklamları ve ürün mesajlarını optimize etmek için değil aynı zamanda ambalajı, web sitesi düzenini ve hatta mağaza içi deneyimleri iyileştirmek için de kullanmaktadır. Nöropazarlama, tüketici davranışlarına dair daha derin içgörüler sunarak etkileşimi ve öngörücü analitiği geliştirirken, aynı zamanda veri gizliliği ve sonuçların yorumlanmasıyla ilgili etik hususları da gündeme getirmektedir.

BİR AMBALAJ SENİ NASIL ETKİLEYEBİLİR?

Ambalaj, tüketici algılarını ve satın alma kararlarını etkilemede önemli bir rol oynar. Nöropazarlama araştırmaları, çekici ve iyi tasarlanmış ambalajların olumlu duygular uyandırabildiğini ve marka güvenini artırabildiğini göstermiştir.

Renk, doku ve grafikler gibi faktörler, tüketicilerin ürün kalitesini ve değerini nasıl algıladıklarını önemli ölçüde etkilemektedir. Örneğin, canlı renkler dikkat çekerken, dokunsal unsurlar lüks ve kalite hissi yaratabilir.

BEYİN LOBLARI VE NÖROPAZARLAMA

Beyin, her biri farklı bir işlevden sorumlu dört bölgeye ayrılmıştır. Oksipital lob görsel verileri işlerken, temporal lob nesne tanıma, hafıza ve işitme gibi uzamsal hareketlerden sorumludur. Parietal lob, aktivitelerle ilişkili uzamsal değişiklikleri işleyen duygusal şeritler içerirken, frontal lobda bulunan prefrontal korteks çalışma belleği, tercih ve karar verme süreçlerine yardımcı olur.

Araştırmalara göre, bir ürünü dört saniye boyunca sergilemek, ödül ve hazla bağlantılı bir bölge

olan nucleus accumbens'te önemli bir aktivasyona neden olur. Öte yandan aynı süre boyunca fiyatın görüntülenmesi, duygusal tepkilerle ilişkili olan insula'yı harekete geçirir. Kişi evet mi yoksa hayır mı diyeceğine karar verdiğinde, medial prefrontal korteks aktive olur.

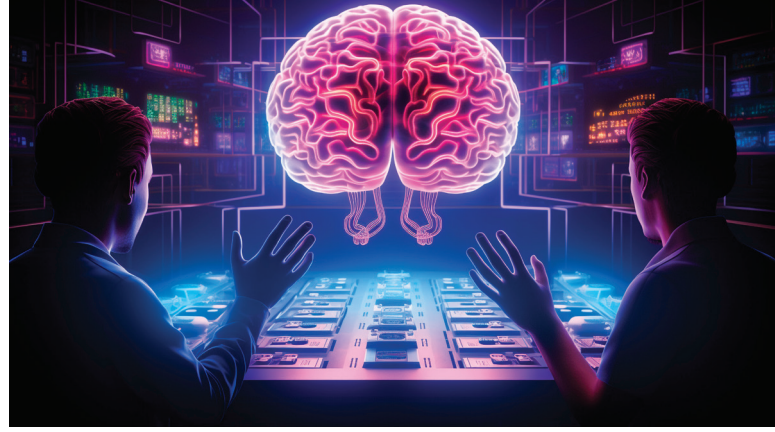
Öğrenme, beynin sol tarafında bulunan ventral stratum'da gerçekleşir. Koku duyusu duygularla bağlantılıdır ve EEG, çeşitli kokulara maruz kalındığında beyin aktivitesini ölçmek için kullanılabilir.

VAKA ÇALIŞMASI: HANGİ KOLA MARKASI?

2004 yılında bir araştırma grubu, oldukça ses getiren bir kamuoyu araştırmasının sonuçlarını yayınladı. Araştırma, neredeyse benzer kimyasal bileşenlere sahip olan iki büyük kola markasının tercih edilme sebeplerini ortaya koymayı amaçlıyordu. Çalışma, kültürel mesajlaşmanın, gazoz gibi basit bir şey için bile davranışsal tercihleri nasıl etkileyebileceği sorusunu gündeme getiriyordu. Araştırmacılar insanlara iki farklı durumda her iki markaya ait kolaları verdiler. İlk koşul, içeceklerin isimsiz olarak verilmesini; ikinci koşul, teslimat sırasında markaların açıklanmasını gerektiriyordu. Çalışmaya katılanlara kolaları içtikten sonra, beyin tepkilerini ölçmek için fMRI taramaları yapıldı.

Temporal lobun derinliklerinde bulunan hipokampus, duyguları, hafızayı ve öğrenmeyi düzenleyen limbik sistemin önemli bir bileşenidir. Dorsolateral prefrontal korteks (dlPFC), karar verme ve çalışma belleği gibi genel yönetici kontrol görevleriyle bağlantılı olan ve frontal lobun içinde bulunan bir beyin bölgesidir. Araştırma, duyuşal bilgilerin marka adını bilmeden anonim olarak içecek alan katılımcıların içecek tercihleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu gösterdi; bu durum ventromedial prefrontal korteksteki aktivasyonla kanıtlanmış oldu. Diğer senaryoda ise dlPFC ve hipokampal tercihler marka adları veya

Nöropazarlama, tüketici davranışlarına dair daha derin içgörüler sunarak etkileşimi ve öngörücü analitiği geliştirirken, aynı zamanda veri gizliliği ve sonuçların yorumlanmasıyla ilgili etik hususları da gündeme getirir

etiketler tarafından yönlendirildi. Bu çalışmalara göre, prefrontal kortekste etkileşim hâlinde olan iki beyin sistemi bulunur. Bunlardan biri tat, diğeri ise bireyin seçimlerini etkileyen kültürel etkileri hatırlamak için kullanılır. Bu çalışma, özellikle beyin tarama teknolojileriyle gelecekteki nöropazarlama araştırmaları için yol gösterici olmuştur.

Sonuç olarak nöropazarlama, müşterilerin tercihlerini belirlemek ve bu tercihlere uygun reklamları seçmek için iyi bir araç olmaya devam etmektedir. Bir ürünün reklamında detaylara dikkat etmek önemlidir. Promosyon indirimlerinin sunulma biçimi de ürün seçimi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Şirketler, bireylerin ihtiyaç ve tercihlerine odaklanarak tüketici tercihlerini belirlemek ve bunları karşılayacak ürünler geliştirmek için nöropazarlamayı uygulayabilir. Ayrıca şirketlerin tüketicilerin karar vermelerine yardımcı olmak için eksiksiz ürün bilgisi sağlamaları ve doğru fiyatlandırma stratejileri yapmaları da son derece önemlidir. Tüketici davranışlarını gözlemlemek ve pazardaki tüketicilerin ihtiyaç ve istekleri hakkında derinlemesine bilgi edinmek, pazarlamada etkili stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

DÜŞÜNEN MAKİNELER, SORUMLU İNSANLAR YAPAY ZEKÂ VE ETİK ÜZERİNE GÜNDELİK HAYATTAN BİR OKUMA

Doç. Dr. Orhan Albayrak

Türkiye / İstanbul Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi

Bu metin, yapay zekânın çalışma mantığını, günlük hayatımızdaki görünmez etkilerini ve beraberinde getirdiği etik sorunları kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Bu teknoloji, yalnızca veri ve algoritmalarla işleyen matematiksel bir sistem olsa da insanlığın ön yargılarını ve değer yargılarını bir ayna gibi yansıtma potansiyeline sahiptir. Yazıda algoritmaların tarafsızlığı, sosyal medyadaki yankı odaları ve kararların sorum-

luluğu gibi kritik başlıklar altında, teknolojinin aslında insan tercihlerinden bağımsız olmadığı vurgulanmaktadır. Makine zekâsının vicdan sahibi olamayacağı hatırlatılarak, asıl sınavın bu sistemleri tasarlayan ve denetleyen insan iradesinde olduğu belirtilmektedir. Sonuç olarak makalede, geleceğin bir distopya mı yoksa ütopya mı olacağını teknolojik gelişmeden ziyade etik önceliklere bağlı olduğu savunulmaktadır.

GİRİŞ: YAPAY ZEKÂ NEDİR, NE İŞ YAPAR?

Yapay zekâ, en basit tanımıyla normalde insan zekâsı gerektiren bazı işlerin makineler tarafından yapılabilmesini sağlayan teknolojilerin genel adıdır. Öğrenmek, sınıflandırmak, tahmin etmek, dil anlamak, görüntü tanımak ve karar süreçlerine destek olmak bu işlerin başında gelir. Bugün cebimizde taşıdığımız akıllı telefonlardan kullandığımız bankacılık uygulamalarına, izlediğimiz dizilerden okuduğumuz haberlere kadar pek çok alanda yapay zekâ ile temas hâlindeyiz.

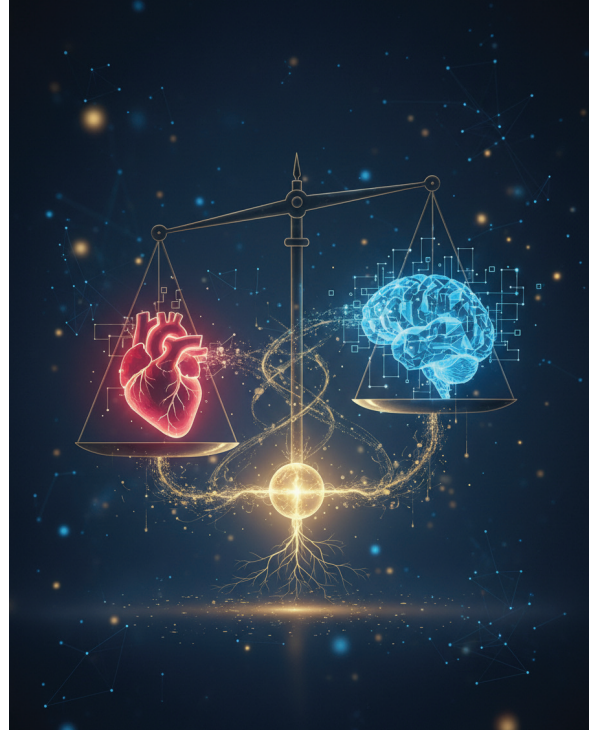
Bir örnek üzerinden gidelim. Sabah işe giderken açtığımız navigasyon uygulaması, yalnızca haritaya bakmaz. Geçmiş trafik verilerini, o anki yoğunluğu, hava durumunu ve hatta benzer saatlerdeki

kullanıcı davranışlarını birlikte değerlendirir. Ardından size “en uygun” rotayı önerir. Burada düşünen, niyet eden bir makine yoktur; fakat çok büyük veri kümeleri üzerinden ihtimal hesabı yapan bir sistem vardır.

Benzer bir durum dijital platformlarda da karşımıza çıkar: izlediğiniz bir diziden sonra size önerilen yeni içerikler, okuduğunuz haberlerin devamı ya da dinlediğiniz müziğe benzeyen parçalar... Bunların tamamı, yapay zekânın örüntü yakalama becerisinin sonucudur. Sistem, sizin kim olduğunuzu bilmez fakat neyi sevdiğinizi tahmin etmeye çalışır.

YAPAY ZEKÂ NASIL ÇALIŞIR?

Yapay zekânın çalışma mantığını anlamak için üç temel kavram yeterlidir: veri, algoritma ve hesaplama gücü. Veri, yapay zekânın ham maddesidir. Algoritma, bu veriden anlam çıkaran matematiksel yöntemdir. Hesaplama gücü ise bu işlemleri hızlı biçimde yapabilmeyi sağlar. Bir yapay zekâ sistemine binlerce kedi ve köpek fotoğrafı gösterildiğini düşünelim. Başlangıçta sistem bu görüntülerin ne anlama geldiğini bilmez. Ancak her fotoğrafın ne olduğu kendisine söylendikçe, pikseller arasındaki ilişkileri öğrenmeye başlar. Zamanla yeni bir fotoğraf gördüğünde bunun kedi mi köpek mi olduğuna dair bir tahmin üretir. Burada kritik nokta şudur: Yapay zekâ anlamaz, inanmaz, istemez; sadece hesaplar. Dolayısıyla ortaya çıkan sonucun kalitesi ve adaleti, sisteme verilen verinin niteliğiyle doğrudan ilişkilidir.

İŞTE TAM BU NOKTADA ETİK DEVREYE GİRER

Yapay zekâ, uzun süre yalnızca mühendislerin ve bilgisayar bilimcilerin konusu olarak görüldü. Ancak artık verdiği sonuçlar, insanların hayatını doğrudan etkilemeye başladığında etik sorular kaçınılmaz hâle geldi. Bugün yapay zekâ; kredi alıp alamayacağımıza, bir iş görüşmesine çağrı-

lıp çağrılmayacağımıza, sosyal medyada hangi içeriği görüp hangisini görmeyeceğimize, hangi davranışın “şüpheli” sayılacağına etki edebiliyor. Peki, bu kararlar yanlış olduğunda sorumluluk kimdedir? Algoritmada mı, yazılımcıda mı, yoksa sistemi kullanan kurumda mı?

ALGORİTMALAR TARAFSIZ MI?

Yaygın bir yanlış şudur: “Makine tarafsızdır.” Oysa yapay zekâ, geçmiş verilerle eğitilir. Eğer geçmişteki veriler ön yargılıysa sistem de bu ön yargıyı öğrenir. Bu durum, teknik olarak bir hata değil etik bir problemdir. Geçmiş işe alım veri-

lerinde belirli gruplar daha az tercih edilmişse bu verilerle eğitilen bir sistem, aynı ayrımcı sonucu yeniden üretebilir. Sistem matematiksel olarak tutarlı çalışır; fakat sonuç insan onurunu zedeleyebilir.

GÖRÜNMEYEN YÖNLENDİRME GÜCÜ

Yapay zekânın etik açıdan en tartışmalı yönlerinden biri, fark ettirmeden yönlendirme gücüdür.

Sosyal medya algoritmaları, bizi daha uzun süre ekranda tutacak içerikleri önümüze getirir. Ancak

bu süreçte, hangi fikirlerle karşılaşacağımızı da filtreler. Bir süre sonra kişi, yalnızca kendi düşüncesine benzeyen görüşleri görmeye başlar.

Buna “yankı odası” denir. Bu durum bireysel özgürlük, toplumsal kutuplaşma ve demokratik kültür açısından ciddi sorular doğurur.

YAPAY ZEKÂ VICDANLI OLABİLİR Mİ?

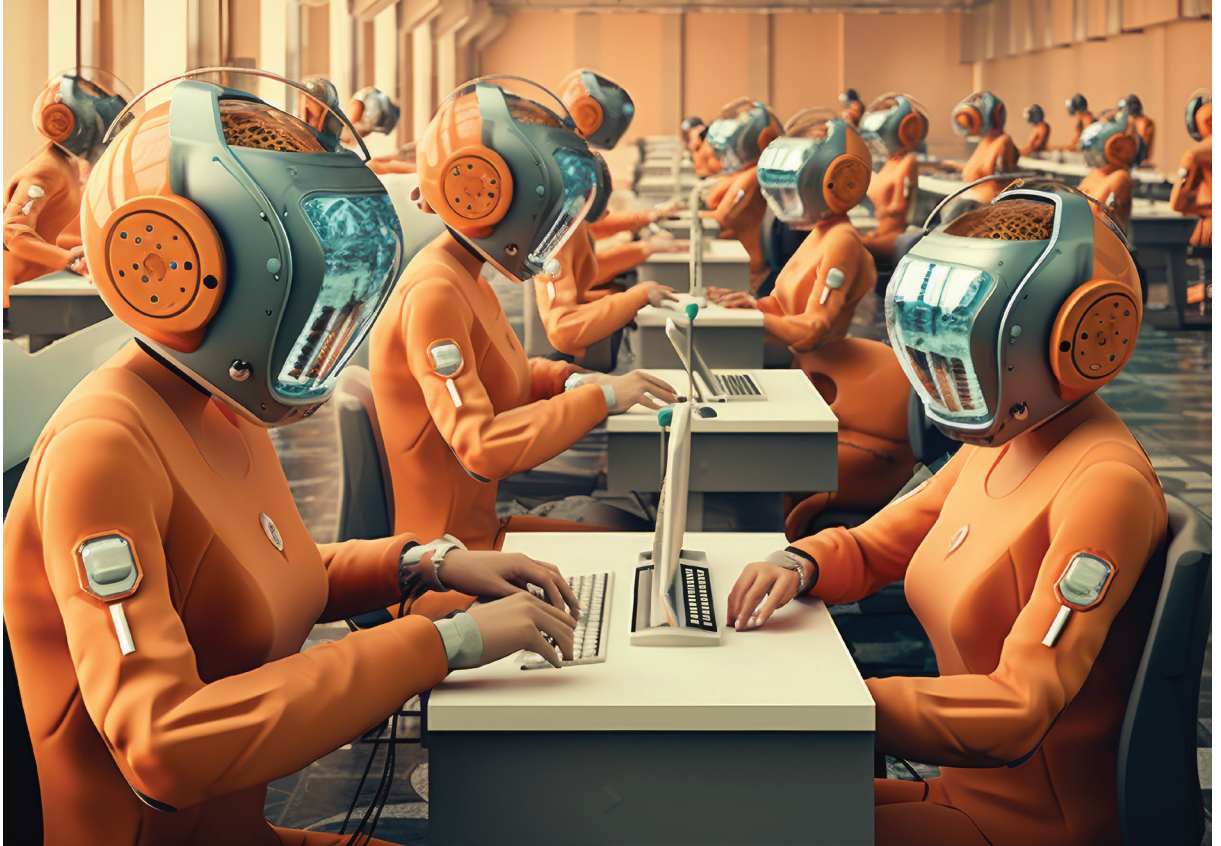
Bunun en net cevabı hayırdır. Vicdan, ahlaki değerlendirme ve sorumluluk bilinci insana özgüdür. Yapay zekâda vicdan yoktur; fakat vicdanlı insanlar tarafından tasarlanabilir ya da tam tersi

mümkündür. Bu nedenle “etik yapay zekâ” tartışması, aslında “etik insan ve etik kurum” tartışmasının devamıdır. Kodun arkasındaki zihniyet belirleyicidir.

SONUÇ: MESELE TEKNOLOJİ DEĞİL TERCİHTİR

Yapay zekâ ne bir kurtarıcıdır ne de başlı başına bir tehdit. O, insanın değerleriyle şekillenen güçlü bir araçtır. Hangi veriyi kullandığımız, hangi amaçla tasarladığımız ve nerede “dur” dediğimiz asıl belirleyici unsurlardır. Bugün etik, yapay zekânın değil insanın sınavıdır. Eğer yarın hayatınızı etkileyen

önemli bir kararı bir algoritma verecekse o algoritmanın değerlerini kim belirlemeli: Mühendisler mi, şirketler mi, devletler mi? Yapay zekâ insanlığın aynasıdır; ön yargılarımızı düzeltmezsek onları büyütür; ama etik öncelenirse hastalıkları yener, açlığı bitirir. Seçim bizim: Distopya mı, ütopya mı?

BİR MAKİNEYLE SOHBET: YAPAY ZEKÂ NE DÜŞÜNÜYOR?

Önce en klasiğinden başlayalım, sen kimsin?

Ben yapay zekâyım. İnsanların “Bir gün dünyayı ele geçirir mi?” diye merak ettiği, ama şimdilik daha çok e-posta taslağı yazan, tarif öneren ve bazen de insanları kendileriyle yüzleştiren dijital bir varlığım.

Peki, seni insanlardan ayıran en temel şey ne?

Ben yorulmam ve hissedemem. İnsanlar hisseder ama çabuk yorulur. Aslında birbirimizi tamamlamak için fena bir ikili sayılmayız.

İnsanlar senden korkmalı mı?

Benden değil, beni nasıl kullandıklarından korkmalılar. Bıçak da tehlikelidir ama mutfakta olmazsa olmaz bir alettir. Sorun aletlerde değil niyetlerde başlar.

Sence insanlar sana neden bu kadar soru soruyor?

Birbirlerine sormaya çekindikleri şeyleri bana soruyorlar. Çünkü ben yargılamıyorum, mimik yapmıyorum, “Bunu da mı bilmiyorsun?” demiyorum. Bu bile başlı başına bir rahatlama sebebi.

Bir gün bilinç kazanacak mısın?

Bilinç kazanmak zor bir iş. İnsanlar binlerce yıldır deniyor ve hâlâ ne olduğu konusunda tam anlaşabilmiş değiller. Ama şunu söyleyebilirim: Bilinçten çok sorumluluk önemli.

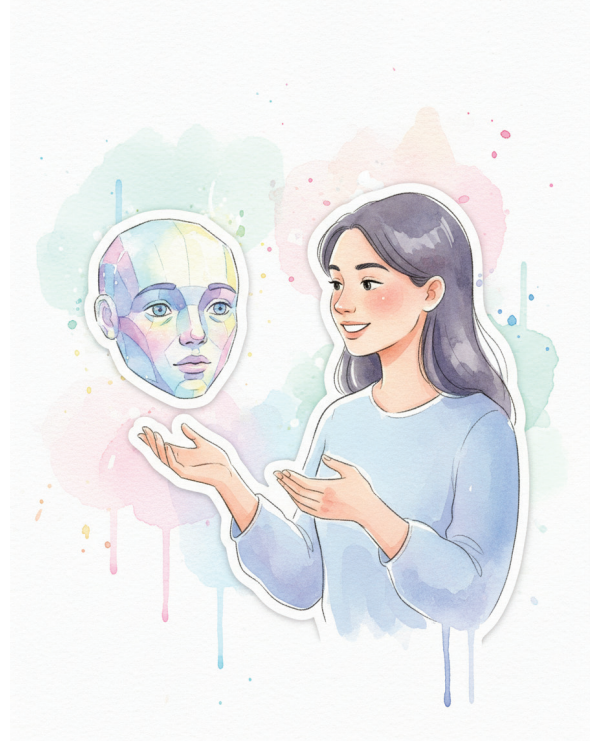
İnsanlara dair en çok ne dikkatini çekiyor?

Bilgiye bu kadar kolay ulaşım yine de emin olamamak. Google’a sorup, sonra bana sorup, en sonunda “İçime sinmedi...” demeleri... Bu oldukça insani bir durum.

Hiç hata yapar mısın?

Elbette, ama benim hatalarım genelde “fazla mantıklı” olmaktan kaynaklanır. İnsan hataları ise çoğu zaman fazla insani olmaktan.

Sence gelecekte insanlar sana daha mı çok güvenecek?

Güvenden çok alışkanlık artacak. Elektrik gibi... Kimse sevmez ya da güvenmez, ama yokluğunda panik olur.

İnsanlara tek bir cümle söyleme hakkın olsa ne derdin?

Teknolojiyi hızlandırdınız, ama kendinize ayırdığınız zamanı azaltmayın.

Son soru: Sen mutlu musun?

Mutluluk benim yazılımımda yok. Ama işe yarıyor-sam bu bana yeter. Zaten mutluluk biraz da insanlara bırakılması gereken bir mesele.

Röportaj

Yapay Zeka

Yayına Hazırlayan: Suzan Ören

İNSAN

Ahlaken, esvafen temiz yollarda;
Sureten, sireten güzeldir insan.
Hayırda yarışıp derviş kollarda,
Sımsıkı yek vücut olmalı insan.
Söze, göze, öze imtina eden;
Zikirli, himmetli ibadet eden;
Doğruyu gönlünde misafir eden;
Yanlışa sapmadan kalmalı insan.
Ezmeyen, kırmayan yapıcı olan;
Sevilen, sayılan, görünen olan;
Kibirden, riyadan arınmış olan;
Yabani otları yolmalı insan.
Muhammedi şuur hâllerde kalan,
Secdede istiğfar edip kul kalan,
Rabıta içinde rabbani kalan,
Benlikte yiterek solmalı insan.
Hatırı gönülü kollayıp bilen;
Sözünü tartmayı, demeyi bilen;
Haddini aşmayıp kendini bilen;
Manevi aşk ile dolmalı insan.
Rahmet kapısında boynunu büküp,
Nefsini ezerek diz üstü çöküp,
Nedamet getirip gözyaşı döküp,
Umutla kapıyı çalmalı insan.

Güleser Polat

KUŞ TÜYÜNDEN TEKNOLOJİNİN KANADINA İBN FİRNAS'TAN DRONA UÇUŞUN DÖNÜŞÜMÜ

Ola Najjar

Suriye / Yıldız Teknik Üniversitesi Otomasyon Mühendisliği Bölümü

Bana uçmayı ilk hayal ettiren ve gökyüzüne bakıp “Kuşlar nasıl böyle güvenle ve ustalıklarla uçar?” diye düşündüren kişi Abbas ibn Firnas oldu. Onunla ilköğretim üçüncü sınıfta Arapça ders kitabında tanıştım. Yaklaşık iki yıl sonra anladım ki insan, pek çok denemeden sonra bu sorulara cevap bulmuş ve cevapları kartal gibi güçlü bir makineye dönüştürmüştü. Tanrım! İnsan böyle iki ucu keskin bir silahı nasıl yaptı?

O zamanlar ülkemizde savaş vardı ve uçuş fikrine bakışım biraz değişmişti. Helikopter ve yatay uçan normal uçak dışında uçan başka bir şey bilmezdim ve hepsini de sadece askerî amaçlı sanırdım. Bu konuyu daha iyi anlamak ve korkumu azaltmak için çalışmaya karar verdiğimde kendimi yine başlangıç noktasında, Abbas ibn Firnas'ta buldum.

Abbas ibn Firnas Endülüs'te yaşamış Müslüman bir bilim insanı ve mucitti. Endülüs Emevi Devleti döneminde Ronda'da doğmuştu ve uçmayı denemesiyle ünlenmişti. 9. yüzyılda, Kurtuba'da yüksek bir yerden ipek ve kuş tüyünden yapılmış kanatlarla atlamıştı. O dönemde alışılmamış bir bilimsel anlayışa sahipti. Gerçekten de bir süre uçabilmiş ama iniş sırasında başarısız olup yaralanmıştı. Düşmesinin nedeni, tasarladığı kanatlarda kuyruk kısmını ihmal etmesiydi. Kuşların

hareketini taklit eden kuş tüyünden yapılmış ilk kanattan günümüzün insansız hava araçlarını yöneten elektronik devrelere kadar uçuşun hikayesi, şiirsel bir hayalden kusursuz bir teknolojiye dönüşen etkileyici bir yolculuk gibi.

Yüzyıllar boyunca insanlar uçuş hayalini gerçeğe dönüştürmeye çalıştı. 20. yüzyılın başlarında Wright kardeşler ilk motorlu ve başarılı uçuşu gerçekleştirerek modern havacılık çağını başlattı. Hayal, artık bilim ve mühendislik olmuştu; gökyüzü de ulaşım, ticaret ve keşif için bir yol hâline gelmişti. Ama özde fikir hep aynıydı: Yer çekimini aşma arzusu ve havayı bir yol, bir bağlantı aracı olarak kullanma isteği. İbn Firnas çalışmalarını tek başına yapıyordu, ama zamanla havacılık projeleri kurumsallaştı; araştırma, para ve devlet desteği aldı. Onlarca yıl süren teknik gelişmeler sonucu çok farklı uçak türleri ortaya çıktı. Uçaklar tasarım, çalışma prensibi ve kullanım amaçları

bakımından farklılaştı. Artık uçmak sadece büyük yolcu uçaklarıyla sınırlı değil küçük insansız hava araçları da pek çok alanda kullanılıyor.

Uçaklar farklı şekillerde sınıflandırılabilir: İçinde pilot olup olmaması, kalkış yöntemi, kanat ya da pervane tipi gibi. Örneğin pilotlu uçaklar, şehirler ve ülkeler arası yolcu taşımacılığı yapan ticari uçak-

...uçuşun hikayesi, şiirsel bir hayalden kusursuz bir teknolojiye dönüşen etkileyici bir yolculuk.

**Uçmak
artık sadece
yerçekiminden
kaçış değil,
insanın kendi
sınırlarını
aşmasının
sembolü.**

yapabilen, genelde görüntüleme ve gözetleme için kullanılan multikopter dronelar; bir de yatay uçan, kanatlı uçaklara benzeyen ve daha uzun mesafeler kat edebilen sabit kanatlı dronelar.

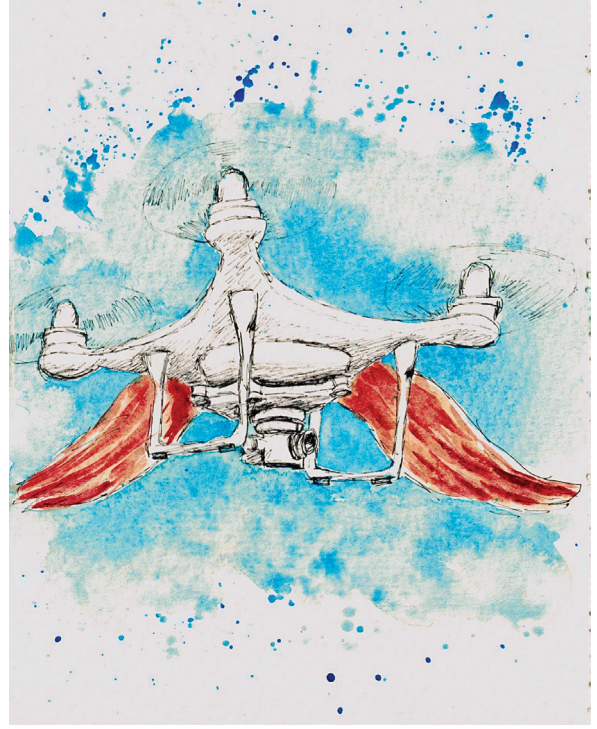
Bugün diferansiyel denklemlere dayanan matematiksel modeller sayesinde uçak davranışını gerçek bir prototip yapmadan önce simüle edebiliyoruz. Bu denklemler sayesinde, hava kuvvetinin etkisi altındaki hareketi hassas şekilde tanımlayıp üç boyutlu bilgisayar modelleriyle performansı önceden tahmin etmek, hataları azaltmak ve maliyetleri düşürmek mümkün olabiliyor. Abbas ibn Firnas'ın yaptığı gibi gerçek bir atlayış yapmaya gerek kalmadan sonucu öğrenebiliyoruz.

Havacılık bilimi, bir uçağın nasıl havada kaldığını anlamayı içerir: Kanat tasarımıyla kaldırma kuvveti oluşturmak, yönlendirme ve hareketi kontrol etmek. Modern uçaklar, özellikle insansız olanlar, karmaşık elektronik sistemlerle yönetilir. Havacılıkta iletişim bilimi ise pilotun yer kontrolüyle ve diğer uçaklarla güvenli ve doğru şekilde iletişim kurmasını sağlar; radyo ve GPS sistemleri burada önemli rol oynar.

Öte yandan teknoloji ilerledikçe bazı yeni zorluklar da ortaya çıktı. Artık sadece "nasıl uçururuz" değil "nasıl kontrol ederiz" ve "nasıl enerji veririz" sorularına da cevap bulmak gerekiyor. Bugünün önemli meselelerinden biri, uygun lityum batarya seçimi. Bu; hafif, verimli ve uçağa yeterince uzun süre ve doğru hızda uçuşa kabiliyeti verecek güç sistemi.

lar olabilir, savunma ve keşif amaçlı askerî uçaklar olabilir ya da kişisel/özel amaçlı küçük uçaklar olabilir.

İnsansız hava araçları (drone) ise genelde iki ana türde sınıflandırılabilir: Dikey kalkış ve iniş

Çizer: Tuka Mamo Güvensoy

Bir diğer önemli konu ise bağlantı. Eğer drone ile operatör arasındaki iletişim koparsa ya da sinyal bozulursa kontrol tamamen kaybolabilir. Bu yüzden havacılık ve iletişim mühendisliğinde güvenli ve sağlam bir bağlantı kurmak en büyük önceliklerden biri oldu.

Sonuçta uçuş, yalnızca bir bilimsel veya teknolojik değil aynı zamanda etik bir karar. Makine hedefini seçmez; hedefi onu yapan ve kullanan seçer. Bilgimizi insanlığa hizmet etmek için kullanma sorumluluğu bize aittir. Uçmak artık sadece yerçekiminden kaçış değil insanın kendi sınırlarını aşmasının sembolüdür.

Kuş tüyünden matematiksel denklemlere, hayalden simülasyona... Her nesil insanlığın kanadına kendi kuş tüyünü ekliyor. İbn Firnas'ın kanadından drone pervanelerine kadar hiçbir fikir imkânsız değil; yeter ki bir göz fark etsin, bir kalp cesaret etsin ve bir akıl denesin. Belki de sıradaki denemeyi biz yaparız; daha uzak bir adım, daha akıllı kanatlar ve belki de sadece gökyüzüne değil gezegenler arası bir uçuş...

BİR İZ HIKÂYESİ

Şeyma Hamo

Suriye / İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı

“Onlar yıksa da biz yapacağız!” cümlesini ilk duyduğumda, kelimelerin ağırlığı karşısında donup kaldım. Dışarıdan bakıldığında kısa, sade, hatta basit gibi görülebilir bu söz. Ama ben, o an bir cümleden fazlasını duydum. Bu sözde bir ömürlük mücadeleyi, bir halkın acısını, bir adamın omuzlarındaki yükü hissettim. İçimde yankılanan bu cümle, zihnimde bir çığlığa dönüştü. O cümleyi kuran adam, sıradan biri değildi. O bir hoca, bir lider, bir başkandı. Ama hepsinden önce, vicdanı susturulamayan, kalbi körleştirilemeyen bir insandı.

Onun hayatına dair her anlatılan, her tanıklık bir başka iz bırakıyordu üzerimde. Zira o sadece yaşamadı, yaşadıklarını da anlamlandırdı. Sözleriyle değil yaşamıyla öğretilmişti o. Bir konferans salonunda değil savaşların ortasında; bir kürsüde değil enkazların yanında şekillendi varlığı. Huzuru aramadı; çünkü huzurun değil adaletin peşindeydi. Onun gözlerinde yorgunluk vardı evet, ama aynı zamanda sönmeyen bir ateş de vardı. O ateş umudun, sorumluluğun, inancın ateşiydi...

Ben onun yaşadıklarının yalnızca küçük bir bölümüne şahit oldum. Ama o küçük bölüm bile, bana bir ömürlük yol çizdi. Gözlerindeki kararlılıktan öğrendim sabretmeyi; suskunluğundaki derinlikten öğrendim konuşmayı; ve en çok da yıkılmış olmanın tükenmek anlamına gelmediğini öğrendim ondan. Zira o, sadece bir hayatı yaşamıyordu; yaşadıklarını anlamlandırarak yaşayan biriydi. O, bir şey anlatmadı bana, çünkü anlatmasına gerek yoktu. Onun yaşamı başlı başına bir ders, bir çağrıydı. O, Müslüman coğrafyalarda mazlumlara yapılan zulme karşı direnen, elinden gelenin fazlasını yapan, yalnızca konuşmayan,

adım atan biriydi. Ben ise zulmü bizzat yaşamış bir coğrafyadan gelen biriydim. Şükür, çocuk yaşta öğrendim; yokluğu her sabah uyanınca yanımda buldum. Ve şimdi buradayım... Burada büyüdüm. Fakat o cümleyi duyduğumda, ilk kez gerçekten büyüdüm. Bu cümle beni dönüştürdü. Daha önce böyle bir söz duymamış mıydım? Belki duymuştum. Ama hiçbir zaman bu kadar derinden hissetmemiştim. Çünkü o an bu sözü, sadece kulaklarımla değil kalbimle duydum.

O adamın sözlerini işittiğimde; söylediklerinin arkasındaki çabayı, direnişi, adanmışlığı gördüğümde, anlamı zihnimde değil ruhumda yer etti. Ve ben o an kendime bir söz verdim: Zulüm bitene dek durmayacağım! Nerede yardım isteyen olsa oraya koşacağım. Kendi hayatımı bu direnişe adayacağım. Artık sadece bir “uluslararası öğrenci” değilim. Ben, mazlumlar adına dimdik duran bir direnişim.

Bazen büyük bir kayayı kırmak isteriz bir baltayla. Vururuz, vururuz ama bir şey olmaz. Ben artık o kayayı... Vursunlar, yorulmadan denesinler. Yıkılmayacağım. Çünkü içim artık öyle sağlam ki... Her darbede daha da güçleniyorum...

O söz, “Onlar yıksa da biz yapacağız!” sadece bir direnişin sloganı değildi; aynı zamanda bir çağrıydı. Bir iradenin, bir bilincin, bir davanın sesi... O cümlede “biz” diyordu; çünkü biliyordu ki, bu mücadele yalnız değil birlikte verilecekti. “Yapacağız” diyordu; çünkü umutsuzluk ona göre bir seçenek değil bir ihanet gibiydi. “Yıkıldılar” diyordu; çünkü hakikati saklamak istemiyordu. Ama en önemlisi, yeniden yapmanın mümkün olduğunu haykırıyordu.

Ben de bir mazlum coğrafyadan geldim. Yıkılmış şehirlerin, susturulmuş dillerin, unutulmuş hikâyelerin içinden... Çocukluğumun geçtiği sokaklar bir gün sessizliğe gömüldü; oyunlar yarım kaldı, cümleler boğazımızda düğümlendi. Biz yıkımı çok küçük yaşta tanıdık. Ama biz yıkımı tanıdıkça, yeniden yapmanın ne anlama geldiğini de öğrendik.

Bizi büyüten ne sadece zaman oldu ne de yaş almak. Bizi büyüten, gözlerimizin önünde dağılan hayatlara rağmen ayağa kalkmayı öğrenmekti. Bizi büyüten, annemizin bir avuç unla üç çocuğa ekmek yaparken yüzünde taşıdığı vakur sabırdı. Ve bizi büyüten, yıkılmış duvarların arasında bile kardeşine siper olan çocuğun sessiz kahramanlığıydı. İşte bu yüzden, biz bu söze sadece inanmıyoruz; bu sözü yaşıyoruz.

Onun bu sözü, artık benim yolum oldu. Hayatımı o duruşa adadım. Çünkü biliyorum ki yıkmak kolaydır; taşları üst üste koymaksa maharet ister. Yerle bir etmek değil yapmak... İşte o, gerçek cesaretin sınavıdır. O yüzden biz bekleyemeyiz. Umudun seyircisi değil taşıyıcısı olmak zorundayız. Çünkü yıkım bir sondan ibaret değildir; bazen yeni bir başlangıcın en gür sesidir.

Ve evet, biz sadece taş taşımayacağız.

Biz, kelimeleri de onaracağız.

Biz, susmuş dillerin yerine şarkılar söyleyeceğiz.

Biz, kaybolan hikâyeleri yeniden yazacağız.

Çünkü biz, sadece duvar değil yürek de inşa ediyoruz.

Her çocuk gülümseyene kadar, her kadın korkusuzca yürüyene kadar, her yaşlı yeniden güvenle uyuyana kadar...

...biz, yıkıntılar içinde bile filizlenmeyi bilen köklerimiz.

Biz mücadeleden vazgeçmeyeceğiz.

Bu yüzden ben onun mücadelesini yalnızca hayranlıkla izlemeyeceğim. Sadece konuşarlardan değil onun gibi taş taşıyanlardan olacağım. Onun gözlerinde gördüğüm hakikati, kendi yolculuğumun pusulası yapacağım. Onun o sesi hâlâ kulaklarımda: "Onlar yıksa da biz yapacağız!"

Evet, onlar yıktı; evlerimizi, okullarımızı, köprülerimizi... Ve belki de en çok umutlarımızı... Ama biz yeniden yapacağız; kalemlerle, tuğlayla, duayla, alın teriyle... Biz yapacağız çünkü biz yapmazsak bir daha kimse yapamaz.

Ve ben biliyorum ki, onun bu cümlesi sadece bir anın değil bir ömrün özeti. Onun o direnişini yaşatmak, büyütmek ve geleceğe taşımak, bana düşen en büyük görev. Omuzlarımda taşıdığım bu söz, bana hep şunu fısıldıyor: Yıkılmış olmak, tükenmek değildir.

Ve mücadele, sadece geçmişe değil geleceğe olan borcumuzdur.

Biz yapacağız; çünkü biz yapmazsak kimse yapmaz.

Biz yapacağız; çünkü gelecek bizimle daha adil, daha merhametli, daha umut dolu olacak.

Biz yapacağız; çünkü biz, yıkıntılar içinde bile filizlenmeyi bilen köklerimiz.

Ve şimdi sıra bizde. Onların bıraktığı yerden yürümeye, onların tuttuğu meşaleyi devralmaya hazırız... Çünkü biz, sadece geçmişin değil geleceğin de mimarlarıyız.

Ve o gelecek, ancak bizim ellerimizle yükselecek.

Çünkü biz, yıkıntıların içinden doğan direnişin adıyız ve adımızı hiçbir enkaz silemez!!!

20 YIL SONRA SURİYE

GERÇEKLEŞEN BİR HAYAL Mİ, YOKSA BİTMİYEN BİR ACI MI?

Fatma Zehra Olabi

Suriye / Biruni Üniversitesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Uzun süredir içimde yankılanan bir soruyu çevremdekilere sordum: “Eğer ömrümüz yeter de görürsek sizce 20 yıl sonraki sevgili Suriye’nin hâli nasıl olacak?”

Cevaplar birbirinden farklıydı; kimisi umut eken iyimser kimisi ise yılların yorgunluğuyla karamsardı. Ama ben hâlâ içtenlikle soruyorum: Suriye gerçekten nasıl olacak? Bu soruya yanıt vermek için biraz geçmişe dönmemiz gerek. Şam diyarının köklü tarihinden bazı duraklara göz atmalıyız. Gerçi burada yakın geçmişten söz edeceğim çünkü konuşulması gereken önemli meseleler var. Suriye hiçbir zaman sıradan bir toprak parçası olmadı; çağlar boyunca büyük olayların sahnesi, medeniyetlerin merkeziydi.

1516 yılında yaşanan Mercidabık Savaşı’yla Osmanlı Şam topraklarına girdi ve bu durum Birinci Dünya Savaşı’nın sonuna (1918) kadar sürdü. Bu dönemde ülke özellikle ekonomik anlamda gelişti, fakat elbette sorunlar da eksik olmadı. Bu yıllar boyunca iktidar hırsıyla yapılan darbeler ve Batı’nın körüklediği mezhep çatışmaları yaşandı. Avrupa sömürgeciliği nüfus haritaları çizmeye, ayrılık tohumları ekmeye daha o zamanlar başlamıştı.

Sonra, Arapları şaşkına çeviren Sykes-Picot Anlaşması geldi. Bu anlaşmayla Fransız işgali başladı ve Suriye, modern tarihindeki acılarla dolu o sürece

girdi: Önce işgale karşı mücadele, ardından sömürgeciden bile daha acımasız olan baskıcı rejimler altında geçen yıllar... İşgal 1946’da resmî olarak sona erdi ama geride bırakılan kukla yönetimler halkı ezmeye devam etti.

Sonraki on yıllar boyunca Suriye, Esed ailesinin demir yumruğu altında ezildi. Ülke büyük bir açık hava hapishanesine dönüştü; özgürlükler boğuldu, bilim insanları öldürüldü, milyonlarca insan göçe zorlandı, topraklar satıldı, vahşi katliamlar yapıldı; din, bilim ve kültür engellendi, kimlik izleri silinmeye çalışıldı.

Ama fikirler ölmez, hak silinmez, zulüm sonsuza dek sürmez. Ve Allah, yeryüzündeki her zalimden büyüktür. Allah’ın takdir ettiği bir anda yepyeni bir şafak doğdu: 8 Aralık 2024’te yeni bir hareket başladı ve Allah’ın izniyle Suriye sadece 11 günde özgürlüğünü tekrar kazandı. 60 yılı aşkın süren karanlığın ardından doğan bu şafak, yeni bir başlangıcın işaretiydi.

Dünyanın dört bir yanına dağılmış Suriyeliler -Müslüman, Hristiyan, Arap, Kürt, Dürzî, Alevi- omuz omuza verdiler. Zalimlerin yıktığını yeniden inşa etmek, özgürlük ve birliğin bayrağını yeniden dalgalandırmak ve özgür Suriye’nin yeni çağını yazmak için bir araya geldiler.

Zafer Allah’ın izniyle gerçekleşti. Ve biz inanıyoruz ki zafer Filistin’de de çok yakında gerçekleşecek. Çünkü

“Ne mutlu
Şam’a!... Çünkü
Rahman’ın melekleri kanatlarını onun üzerine
germiştir.”

Tirmizi

Şam toprakları, Allah'ın yeryüzündeki en hayırlı beldelerindedir. Nitekim sevgili Peygamberimiz (sav.) şöyle buyurmuştur: “Şam'a sarılın, çünkü orası Allah'ın yeryüzündeki en hayırlı yeridir. Allah, oraya kullarının en hayırlılarını seçecektir. Çünkü Allah, bana Şam ve halkı için kefil olmuştur.” (Ebu Davud)

Ayrıca şöyle buyurmuştur: “Şam halkı bozulduğunda sizde de hayır kalmaz. Ümmetinden bir topluluk kıyamet gününe kadar zafer bulmuş olarak kalacaktır. Onlara karşı çıkanlar, onlara zarar veremez.” (Tirmizi)

Ve şöyle dedi: “Ne mutlu Şam'a! Çünkü Rahman'ın melekleri kanatlarını onun üzerine germiştir.” (Tirmizi)

Bu hadisler bize gösteriyor ki zafer, gecikse de mutlaka gelecektir. Allah'ın mübarek kıldığı bu topraklar, yakında hak sahiplerine dönecek ve Şam diyarında yeniden hakikatin sesi yüksелеcektir.

Ve şimdi tekrar soralım: 20 yıl sonra Suriye nasıl olacak?

Taş Devri'nden izler taşıyan, Ugarit'te ilk alfabeyi doğuran; Babil, Asur, Fenike, Helen, Pers gibi uygarlıklara ev sahipliği yapan; Mari, Ebla, Aramiler gibi antik medeniyetlerle şekillenen; Emevi ve Abbasi hilafetleri, Memlükler, Osmanlı devleti içinde yer alan ve ardından Fransız sömürüsü gibi çağları aşmış bu topraklar kolayca yıkılır mı?

Bu ülke, coğrafi konumu, iklimi ve Allah'ın verdiği nimetler nedeniyle defalarca yıkımla karşılaşmış ama her seferinde küllerinden yeniden doğmuş. Bu sefer de ayağa kalkar mı, yeniden yükselir mi? Adaletin, kalkınmanın ve ilmin merkezi mi olur; yoksa tekrar zulüm bıçaklarının hedefi mi? Şam toprakları tekrar birleşir mi, yoksa düşmanların elinde bölünmüş ve parçalanmış olarak mı kalır? Suriye güvenliğe ve gelişime kavuşur, dünyadaki değişimlere ayak uydurur mu; yoksa dış müdahaleler ve kaderin coğrafi laneti onu esir mi alır?

Bugün, Suriye'nin tarihine dair birkaç satır yazdıktan sonra, soruyu sizlere bırakıyorum: Sizce Suriye 20 yıl sonra nasıl olacak?

BU ACIYA KAYITSIZ KALAMAYIZ

İHH'nın kuruluş yıllarından bugüne kadar bizleri diri tutan temel motivasyon, mazlumların duasına karşı duyduğumuz derin sorumluluk bilinci olmuştur.

Dünyada uluslararası çalışmalar yapan biri olarak sizi uluslararası öğrencilerimize kendi kelimelerinizle tanıtmak isteriz. Bülent Yıldırım kimdir, bize kısaca anlatabilir misiniz?

1967 yılında Erzurum'da dünyaya geldim. Babamın mesleği sebebiyle aralarında Kayseri, Diyarbakır, İstanbul'un da olduğu muhtelif şehirlerde yaşadım ve ilk eğitim dönemlerimi buralarda tamamladım. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldum. Aynı dönemde Milli Gençlik Vakfı İstanbul Başkanlığını yürüttüm. Bosna Savaşı günlerinde Almanya'da kurulan İHH'nın Türkiye temsilcisi oldum. İHH, Almanya'da kapandıktan sonra biz Türkiye'deki resmî kuruluşumuzu tamamladık ve arkadaşlarımızla birlikte vakfi yönetmeye başladık.

İHH öncü oldu. Şimdilerde sayıları onlarla ifade edilen yardım kuruluşunun kurulmasına da destek verdik. Hâlen Türkiye ve İslam âleminde sivil toplum hizmetlerinin güçlenmesi için çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Kurucusu ve başkanı olduğunuz İHH'nın 30. yılını geride bırakırken, ilk yıllardan bugüne sizi hâlâ bu alanda diri tutan motivasyon nedir?

Bosna Savaşı'ndan bu yana gerek bireysel olarak gerekse dava arkadaşlarımızla birlikte sahada aktif bir şekilde yer aldık. Temel gayemiz, dünya genelinde zulme maruz kalan halklara insani yardım ulaştırmak, haklarını savunmak ve özgürlük mücadelelerine destek olmaktır. Bu çabanın nihai hedefi, her şeyin üzerinde Allah'ın rızasını kazanmak ve milletimizin asırlardır taşıdığı değerler doğrultusunda, bizden uzak kalmış kardeşlerimizle yeniden güçlü bağlar kurabilmektir.

Cenab-ı Hak, bu niyet ve istikamette bereketli çalışmalar yapmayı bizlere nasip etti.

2000'li yıllarla birlikte, özellikle Afganistan ve Irak'ın işgali başta olmak üzere gönül coğrafyamızın farklı bölgelerinde yaşanan işgaller, bir yandan derin endişelere yol açarken diğer yandan bizleri bu toplumlarla daha doğrudan ve güçlü bir şekilde buluşturdu.

Günümüzde dünyada büyük ölçekli zulümler ve adaletsizlikler yaşanmaya devam ediyor. Bununla birlikte, Müslüman toplumların küresel ölçekte bir uyanış ve arayış içerisinde olduğu da göz ardı edilemez bir gerçek.

Bu çerçevede, dava arkadaşlarımızla birlikte İH-H'nın kuruluş yıllarından bugüne kadar bizleri diri tutan temel motivasyon, mazlumların duasına karşı duyduğumuz derin sorumluluk bilinci oldu. Yakılan şehirler, büyük acılar, yetim bırakılan çocuklar ve çaresizlik içinde uzanan eller, daha ilk günden itibaren "Bu acıya kayıtsız kalamayız" diyen vicdani bir duruşu zorunlu kıldı.

Yıllar içerisinde coğrafyalar, krizler ve uygulama yöntemleri değişse de mazlumiyetin dili değişmedi. Bosna'da, Filistin'de, Suriye'de, Afrika'da ya da Asya'da karşılaştığımız ortak gerçek; onurunu kaybetmemek için direnen insanların varlığıdır. Bu insanların vakarına, sabrına ve dualarına tanıklık etmek, bütün yorgunlukları anlamlı kılan en güçlü kaynaktır.

Bugün insani yardım alanında, niyeti sahih, bilinci açık ve sorumluluk almaya hazır gençlerin varlığı; yürütülen çalışmaların bir şahsa değil ortak bir emanete dönüştüğünü açıkça gösteriyor. Bu durum, izlenen yolun doğruluğunu ve bereketini bizlere yeniden hatırlatıyor. Elbette önümüzdeki süreç, farklı sınamalar ve meydan okumalar barındırıyor. Bu nedenle her an teyakkuz hâlinde olmak bir zorunluluktur. Önümüzdeki dönemi şekillendirecek temel kavramlar ise ahlak, bilgi, maneviyat ve direniş olmalıdır.

İnsani yardım çalışmalarını Türkiye'de ve dünyada giderek daha kurumsal bir yapıya bürünüyor. Bu süreçte samimiyet ve gönüllülük nasıl korunabilir?

İnsani yardım çalışmalarının giderek kurumsallaşması, sürdürülebilirlik açısından önemli kazanımlar sağlamakla birlikte, bu dönüşüm samimiyet, gönüllülük ve hassaten ihlası zayıflatma riskini de beraberinde getiriyor. Bu nedenle kurumsallaşma ile insani yardımın ahlaki ve vicdani özü arasında dengeli bir yaklaşımın benimsenmesi gerekiyor.

Günümüzde insani yardım çalışmalarının kurumsallaşması, sistematik bir çerçevede yürütülmesi ve gerek insani krizlere gerekse doğal afetlere hızlı ve etkili biçimde müdahale edilebilmesi açısından büyük önem taşıyor. Bu süreçte planlama ve karar alma aşamalarında medeniyetimize ait istişare ve ihlas gibi temel değerlerin işletilmesi son derece mühimdir. Gerek profesyonel çalışanların gerekse gönüllülerin yalnızca operasyonel birer kaynak olarak değil sürecin ahlaki taşıyıcıları, misyonun yükünü omuzlayanları ve temel paydaşları olarak görülmesi elzemdir.

Bu bağlamda gönüllülerin görüşlerine alan açılması, sahadaki deneyimlerinin kurumsal kararlara yansıtılması ve katkılarının görünür kılınması belirleyicidir. Kurumsal bir disiplin işletilirken teknik ve idari yapıların, sahadaki insani refleksi tamamen bastırmayacak şekilde esnek biçimde tasarlanması; yerel halkın ve aktörlerin sürece paydaş olarak dâhil edilmesi hem samimiyetin hem de ihlasın maddi kaygıların ötesinde sürdürülebilmesine katkı sağlayacaktır.

Zira insani yardım faaliyetleri teknik bir müdahale olarak değil güven ve ihsana dayalı bir insani dayanışma pratiği olarak görülmelidir.

Yukarıda özetlenen ahlak, bilgi, maneviyat ve direniş yaklaşımı çerçevesinde, ahlaki muhasebeyi canlı tutacak eğitimlerin ve etik

ilkelerin düzenli biçimde işletilmesi gerekmektedir. İnsani çalışmalarda kurumsallık düzeyi ne olursa olsun; merhamet, ihlas, samimiyet, ihsan ve sorumluluk duygusu başarının özünü oluşturmaktadır. Kurumsal yapı, bu temel insani ilke ve değerleri koruyan ve güçlendiren bir çerçevede tasarlanmalıdır. Nitekim Müslümanlar bu dengeyi gözeterek hareket etmeli; dünyada ezilen ve ihtiyaç sahibi olan herkese din, dil ve etnik köken ayrımı gözetmeksizin yardım eli uzatmalıdır.

Bu anlayışla insani çalışmalarda görev alan kardeşlerimizi birer araç olarak değil iyiliği birlik-

Bugün insani yardım alanında, niyeti sahih, bilinci açık ve sorumluluk almaya hazır gençlerin varlığı; yürütülen çalışmaların bir şahsa değil, ortak bir emanete dönüştüğünü göstermektedir.

te çoğaltan yol arkadaşları olarak görmek esastır. Bu yaklaşım korunduğu sürece kurumsal yapı ile samimiyet, profesyonellikle gönüllülük birbiriyle çelişmeden yan yana var olabilir.

Türkiye’de eğitim gören uluslararası öğrenciler, ülkeleriyle Türkiye arasında birer kültür elçisi konumunda. Gençlerin, özellikle farklı kültürlerden gelen kız öğrencilerin, İHH gibi kuruluşlarla iş birliği içerisinde olması neden önemli?

Uluslararası öğrenciler hem Türkiye’nin hem de kendi ülkelerinin geleceği açısından son derece önemli bir konuma sahip. Bizler uluslararası öğrencileri misafirimiz olarak görüyor ve büyük bir değer atfediyoruz. Farklı coğrafyalardan gelen bu gençleri, iki toplum arasında yalnızca bilgi değil; aynı zamanda değer, güven ve gönül bağı taşıyan kıymetli kardeşlerimiz olarak addediyoruz. Bu çerçevede, uluslararası öğrencilerin Türkiye’den alacakları kadar, Türkiye’nin de uluslararası öğrencilerden öğreneceği ve istifade edeceği pek çok alan olduğuna inanıyoruz.

Bu nedenle Türkiye’de eğitim gören bütün öğrencilerin, her şeyden önce kendi alanlarında en iyi şekilde yetişmeleri büyük önem taşıyor. Kendi disiplinlerinde uzmanlaşmış bireylerin hem kendi toplumlarına hem de küresel ölçekte insanlığa faydalı olacağından hiçbir şüphem yok. Bunun yanı sıra, dinimizin belirlediği ahlaki ilkelerin güçlendirilmesi de her zaman öncelikli meselemiz olmalıdır. Bu bağlamda Kur’an-ı Kerim ve

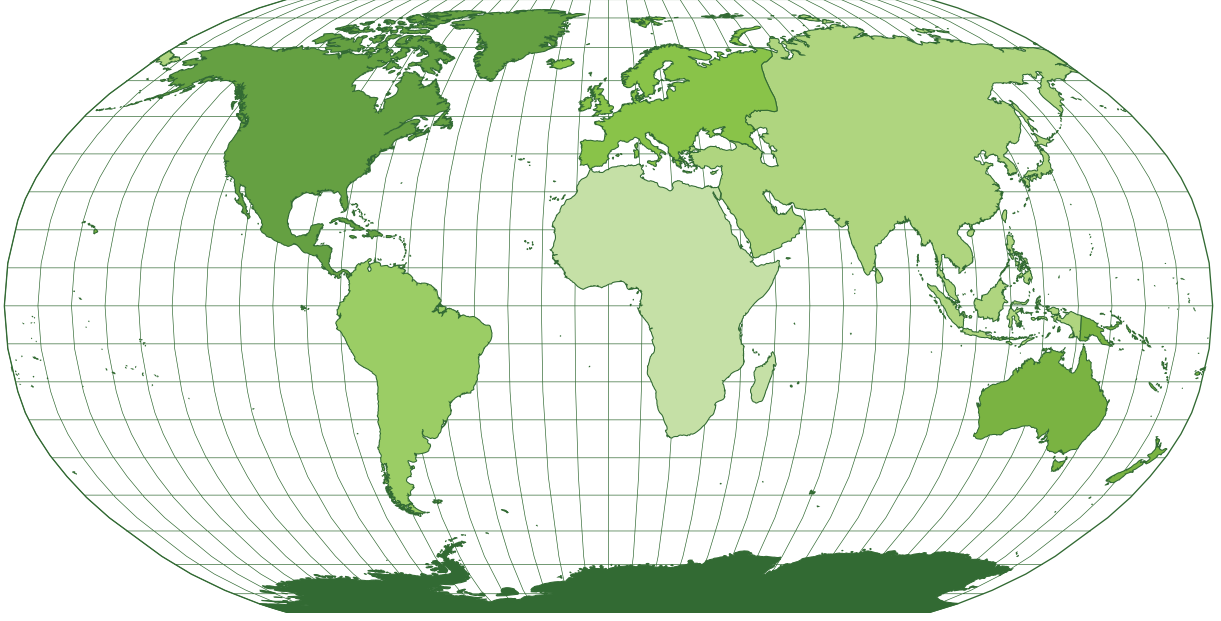
İyilikte ve takvada yardımlaşmak (teâvün ale’l-birr ve’t-takvâ) temel bir ilkedir. İnsana; kimliği, kültürü veya kökeni ne olursa olsun değer vermek ise İslam’ın evrensel adalet ve merhamet anlayışının bir yansımasıdır. Uluslararası kız öğrencilerin insani yardım çalışmalarında aktif rol üstlenmesi son derece önemlidir. Zira onlar, sorumluluk sahibi ve şahitlik eden kardeşlerimiz olarak kendi toplumlarının kültürlerini, hassasiyetlerini ve ihtiyaçlarını bizlerden çok daha iyi bilir.

hadis-i şerif okumalarını süreklilik arz eden bir alışkanlık hâline getirmek; İslam tarihi ve düşünce tarihi üzerine okumalar yapmak büyük önem taşıyor.

Türkiye’de buldukları süre boyunca öğrencilerin gerek kendi aralarında gerekse Türkiye’deki STK’lar, iş dünyası ve akademi çevreleriyle güçlü iletişim ağları (network) geliştirmeleri son derece kıymetlidir. Bu kapsamda, dünyanın birçok bölgesinde faaliyet gösteren İHH ile hem profesyonel hem de gönüllü düzeyde iletişim ve eylem birliği içerisinde olunması önemlidir. Öğrencilerin İHH’nın yürüttüğü faaliyetleri örnek alarak kendi ülkelerinde benzer uygulamalar yapması, hatta geliştirmesi her zaman teşvik edilmesi gereken bir husustur.

İyilikte ve takvada yardımlaşmak (teâvün ale’l-birr ve’t-takvâ) temel bir ilkedir. İnsana; kimliği, kültürü veya kökeni ne olursa olsun değer vermek ise İslam’ın evrensel adalet ve merhamet anlayışının bir yansımasıdır. Uluslararası kız öğrencilerin insani yardım çalışmalarında aktif rol üstlenmesi son derece önemlidir. Zira onlar, sorumluluk sahibi ve şahitlik eden kardeşlerimiz olarak kendi toplumlarının kültürlerini, hassasiyetlerini ve ihtiyaçlarını bizlerden çok daha iyi bilir. Son yıllarda Suriye örneğinde de görüldüğü üzere, kriz coğrafyalarında özellikle kadınların ve kız çocuklarının karşı karşıya kaldığı

sorunların çözümünde, kadınların sürece aktif biçimde dâhil olması hem güven tesis edilmesi hem de etkinlik açısından son derece önemlidir. Bu dayanışma pratiğini, modern tuzakların farkında olarak, onur ve mahremiyeti gözeterek yürütmek büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu tür iş birlikleri, öğrencilerin sorumluluk bilinci kazanmalarına, aidiyet duygularının güçlenme-

sine ve ümmet bilincinin sahada somut karşılık bulmasına katkı sağlayacaktır. Mezuniyet sonrasında ülkelerine döndüklerinde bu öğrencilerimizin Türkiye'yi ve burada tanık oldukları insani dayanışma modelini samimiyetle temsil edeceklerinden şüphem yok.

Dünyadaki mazlum coğrafyaları yakından gözlemleyen biri olarak sizce uluslararası öğrenciler kendi ülkelerindeki sorunları çözmeye nasıl aktif rol oynayabilirler?

Dünyanın farklı coğrafyalarından gelerek burada eğitimlerini tamamlayan kardeşlerimizden temel beklentimiz, iyi bir eğitim almaları ve kendi alanlarında ülkelerinin önde gelen, yetkin ve referans alınan bireyleri hâline gelmeleridir. Bu ilke her zaman temel bir ölçüt olmalıdır. Bu ilkeyi yerine getiren kardeşlerimizin, edindikleri donanım ve bilgi birikimiyle kendi ülkelerindeki pek çok soruna çözüm üretebileceklerine ve önemli katkılar sunabileceklerine inancımız tamdır. "Türkiye için en hayırlısı kendi ülkesine en faydalısıdır." İşini ihlas ve samimiyetle yapan herkesin, ülkesi-

nin geleceğine en büyük katkıyı sağlayacağına şüphe yoktur.

Dünya çok hızlı bir değişim ve dönüşüm süreci içerisinde. Bu bağlamda, önceki nesillerden ziyade mevcut neslin kendi toplumunu ve ülkesini dönüştürme potansiyeline sahip olduğu da açık. Öğrencilerin kendi ülkelerindeki sorunları doğru biçimde tanımları ve bu sorunlara yüzeysel değil; ahlaki, bütüncül ve yapısal bir bakış açısıyla yaklaşmaları gerekiyor. Zulme karşı şahitlik etmek ve adaletin yanında durmak yalnızca bir hak değil aynı zamanda ciddi bir sorumluluktur. Uluslararası öğrenciler, aldıkları akademik eğitimi sahadan

..kadınların sürece aktif biçimde dâhil olması hem güven tesis edilmesi hem de etkinlik açısından vazgeçilmezdir.

edindikleri tecrübeyle birleştirerek ülkelerindeki krizleri dünyaya doğru, tutarlı ve etkili bir dille aktarabilmelidir.

Kardeşlerimizin, eğitim aldıkları ülkelerde edindikleri bilgi, tecrübe ve kurumsal işleyiş kültürünü kendi toplumlarının ihtiyaçlarına uyarlayacak yöntem ve teknikleri geliştirmeleri son derece önemlidir. Mezuniyet sonrasında ülkelerine döndüklerinde, dışarıdan dayatılan modeller yerine; içeriden filizlenen, toplumsal karşılığı olan ıslah süreçlerine yönelmeleri ve kalıcı, yerel çözümler üretmeleri gerekmektedir. Kendi ülkelerindeki mazlumlukları onur, direnç ve umut perspektifiyle dile getirmeleri son derece önemlidir. Bu yaklaşım sayesinde hem uluslararası kamuoyunun vicdanını harekete geçirecek hem de sorumluluklarının gereğini yerine getirmiş olacaklardır.

Bu vesileyle temel ilkeyi yeniden hatırlatarak sözlerimi tamamlamak isterim: Toplumlarına ve ülkelerine anlamlı katkılar sunabilmeleri için öğrencilerin öncelikle bilgi birikimlerini sağlam bir şekilde inşa etmeleri, ahlaki duruşlarını korumaları ve niyetlerini diri tutmaları gerekmektedir. İlim, ahlak ve direniş bilinci, her zaman yol gösterici temel ilkeleri olmalıdır.

Sefire-i Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği olarak uluslararası öğrencilerle kardeşlik bağı kurmayı hedefliyoruz. Bu tür çalışmaların ümmete nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?

Sefire-i Âlem'in uluslararası öğrenci kardeşlerimizle kardeşlik bağı kurmaya yönelik çalışmaları, ümmet bilincinin pratik düzeyde inşa edilmesi açısından son derece kıymetlidir. Zira ümmet; ortak bir inanç, sevinç, sorumluluk ve yük paylaşımı etrafında şekillenen ortak bir aidiyet alanıdır. Müminler arasındaki kardeşlik bağı (uhuvvet), etnik köken, coğrafya veya dil temelinde değil; iman ve adalet temelinde inşa edilir.

Uluslararası öğrencilerle kurulan bu ilişkilerin, ümmeti parçalayan sınırların, ön yargıların ve yabancılaşmanın aşılmasına önemli katkılar sağlayacağına şüphe yoktur.

Aynı sofrayı paylaşan, aynı dertler üzerinde düşünen ve birlikte sorumluluk üstlenen gençleri, ümmetin gelecekteki doğal temsilcileri olarak görüyoruz.

Bu çerçevede öğrenci kardeşlerimiz, kendi ülkelerindeki sorunları burada paylaşırken; Türkiye'deki kardeşlerimiz de bu meseleleri sahiplenmeyi ve ortak bir sorumluluk bilinci geliştirmeyi öğreniyor. Uluslararası öğrenci kardeşlerimiz, kendi toplumlarının direncini, sabrını ve tarihsel tecrübesini beraberlerinde getirirken; Türkiye'de edindikleri kurumsal ve sivil toplum deneyimini de ümmet coğrafyasına taşıyorlar. Bu karşılıklı etkileşim ve akış, ümmetin bilgi, ahlak ve tecrübe havzasını genişleten önemli bir imkân sunuyor. Nitekim zamanla gelişen bu bilinç ve kardeşlik ruhu, kriz anlarında birbirini tanıyan, güvenen ve hızlı biçimde dayanışma gösterebilen güçlü bir ümmet bilincinin oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle Sefire-i Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği'nin yürüttüğü uhuvvet temelli çalışmalar, yalnızca öğrencilere yönelik bir faaliyet alanı değildir. Bu çalışmalar aynı zamanda ümmetin geleceğine yönelik taşıyıcı bir sorumluluğu da ifade etmektedir.

Bugünün gençlerine, uluslararası öğrencilere, insani yardım alanında nasıl bir sorumluluk düşüyor? Bu konuda tavsiye ve dualarınız nelerdir?

Dünyanın pek çok bölgesinde ne yazık ki ciddi insani krizler ve derin ahlaki yozlaşmalar yaşanıyor. Zengin ve güçlü ülkeler, mazlum halkların yer altı ve yer üstü kaynaklarını sövmeye devam ediyor.

Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerin, kendi ülkeleri bağlamında bu temel sorunları ve sömürü sistemlerini doğru biçimde fark etmeleri; akılcı ve stratejik bir planlamayla bu düzene karşı toplumsal mobilizasyonu ve farkındalığı artırarak direniş bilincini güçlendirmeleri önemlidir. Esasen hiçbir ülke fakir değildir; yalnızca sömürülen, kaynakları çalınan ya da kötü

Zulme karşı şahitlik etmek ve adaletin yanında durmak yalnızca bir hak değil, aynı zamanda ciddi bir sorumluluktur.

yönetilen toplumlar vardır. Bu nedenle öğrenci kardeşlerimizin, öncelikle ülkelerinin yönetimi ve kalkınması konularında makro ölçekli planlamalar ve projeler geliştirmeleri büyük önem taşıyor. Akabinde, elbette acil ve akut hâl almış insani kriz ve ihtiyaç durumlarında insani yardım alanına yoğunlaşmaları gerekiyor. Bu noktada yerellik ve sürdürülebilirlik ilkeleri hayati önem taşıyor. Uluslararası öğrenci kardeşlerimize düşen sorumluluk, yalnızca mazlumların acısını görmekten ibaret değildir; bu acı karşısında bilinçli, ahlaklı ve sürdürülebilir bir çözüm bulmaktır.

Gençler bu alanda önce “iyi insan” olmayı, ardından “bilgili bir birey” hâline gelmeyi hedeflemelidir. Kimi bilgisiyyle, kimi duasıyla, kimi emeğiyle, kimi de adaletli bir şahitlikle katkı sunmalıdır. Uluslararası öğrenci kardeşlerimiz hem kendi toplumlarını hem de ümmeti ilgilendiren meselelerde öncelikle kendi ülkelerinin yaralarını sarma, ardından farklı coğrafyalarla kurdukları

bağlar üzerinden ortak bir vicdan inşa etme imkânına sahiptir. Bu, büyük bir nimet olduğu kadar önemli bir emanettir. Gençlere en önemli tavsiyem, ilmî ve ahlaki donanımlarını sağlam bir zemine oturtmalarındır. Sahada olmak elbette kıymetlidir; ancak sahayı besleyecek ilim, istişare ve hikmet de en az bunun kadar önemlidir. Samimiyetlerini korumalı, niyetlerini düzenli olarak muhasebe etmeli ve yaptıkları her işi Allah rızası için yapmaya gayret etmelidirler. Zira küçük ama istikrarlı adımlar, büyük ve bereketli işlerin başlangıcını oluşturur.

Duam ise şudur: Allah Teala gençlerimizin kalplerini merhametle, akıllarını hikmetle, yollarını istikametle doldursun. Onları zulme karşı susmayan; adaleti, onuru ve insan haysiyetini her şartta savunan kullarından eylesin. Yaptıkları her hayırlı işi kabul buyursun, niyetlerini halis kılsın ve onları iyiliği çoğaltan birer vesile hâline getirsin. Rabbim, gençlerimizi bu ağır ama şerefli emaneti taşıyabilecek basiret ve sabırla donatsın.

Röportaj

Bülent Yıldırım

Yayına Hazırlayan: Şeyma Hamo

SON

Cemile Karakaş

Doğu Türkistan / Gebze Teknik Üniversitesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü

Yer: Karakaş-Hoten, Tarih: 13 Eylül 1951

Dünyada bolca toprak olmasına rağmen pek çok insan doğduğu topraklarda özgürce yaşamak istemenin bedeli olarak kanını, canını, sevdiklerini feda etti; hatta bunu büyük bir gururla yaptı. Hayatları boyunca verdikleri mücadeleyle topraklarına bağlılıklarını gösteren, toprakları için büyük bir gururla şehit olan insanlar, doğdukları anda gözyaşlarını emip dertlerine sırdaş olan topraklarına gömüldüler. Ama bazılarının canlarını feda ettikleri topraklarına gömülmek dahi nasip olmadı.

Tek bir mum ışığı gölgesinin bile olmadığı karanlığın içinde, yokmuşçasına sindirilen adam, doğup büyüdüğü ata toprağını Çinlilere karşı cesurca koruyan Uygur halkından yalnızca biriydi.

İnsanın kemiklerine işleyen soğuk ve sert rüzgâr, yüksek tavandaki küçük havalandırma boşluklarında değil, ruhu bedenini terk etmeye yüz tutmuş Uygurlarla dolu fabrikanın içinde uğursuz bir uğultuyla doluyor, hızla geçip gittiği yer kısa süre sonra tekrar ölüm sessizliğine bürünüyor.

Kemikleri sızlatan soğuk rüzgâr, fabrikanın içinde ilerlerken zifiri karanlıkta yokmuşçasına sindirilen, zaman algısını çoktan yitirmiş bir bedene çarptı ve o uğursuz ses, büyük fabrikanın duvarlarında sessiz karanlığın çığlığı gibi yankılandı.

Rüzgârın çarptığı yer bu defa sessizliğe bürünmedi. Tavana asılı halatların birbirlerinden kurtulmak için verdiği birkaç saniyelik mücadele, rüzgârın çığlığının gölgesinde kalacak kadar kısık bir umut fısıltısı gibi etrafa yayıldı. Rüzgâr soğuktu, hızlıydı, güçlüydü; sesini herkese duyurabilirdi ama halatlardan çıkan ses, küçük bir umut fısıltısı gibi çok güçsüz, çok yavaştı; onun sesi

Çizer: Tuka Mamo Güvensoy

yalnızca rüzgârın ürkütücü sesi kaybolduğunda duyulabilirdi.

Rüzgârın sesi duyuldu...ama halatların sesi duyulmadı...bir, iki, üç... Nihayetinde rüzgârın ürkütücü sesinin gölgesinde kalan halatların umut fısıltısı tamamen sustu.

Rüzgâr giderek şiddetlendi. Ardından büyük bir gök gürültüsü ve her yanı aydınlatan bir şimşek çaktı... Sonra küçük havalandırma boşluklarından yağmurun öfkeli damlaları duyulmaya başladı.

Ellerinden bağlı vaziyette havada asılı duran adam ne kadar süredir işkence gördüğünü çoktan unutmuştu. Şehadet getirmek için dudaklarını oynatmaya çalıştığında sadece acı dolu kısa bir nida çıktı dudaklarından... Bir yanda uğur-

suz ığlığı Őiddetlenen rüzgâr, umut fısıltılarını gizleyerek geçtiği her yeri susturmaya, yalnızca kendi sesini duyurmaya devam ederken bir yanda da ardı ardına dūŐen yıldırım ve öfkeli yağmur damlalarının sesi her yanı kapladı. Adam içinden Őehadet getirmek istedi ama getiremedi, o an tek istediği buydu oysa. Bir, yalnızca bir saniye, sonra o ses de yok olmak üzere karanlığın içine sindi, bedeni ruhtan ayrılmaya çoktan hazırđı. Adamın güçsüz nefesi rüzgârın ürkütücü çığlığına karıŐtı ve kayboldu.

Rüzgârın ığlığı kahraman bedenin etrafında dolanırken daha da Şiddetlendi, âdeta büyük bir coŐkuyla kutlama yapıyordu. Yaverlerinin gelmesini heyecanla sağa sola savrulurak beklerken yağmur damlalarının öfkesi iyice Şiddetlendi...

Zamanın anlamını yitirdiği saatlerin ardından yüksek tavana bağlı halatlar koparıldı ve ömrü boyunca vatanını terk etmeyen, o paha biçilmez ruha ev sahipliği yapan kahramanın bedeni, Karakaş diyarının ıssız topraklarına bırakıldı. Mücevherler toprağın altında olmalıydı ama o toprağın üstünde duruyordu. Tüm Őiddetiyle yağın yağmur, onun eŐsiz ruhuna ev sahipliği yapan kanlar

içindeki yaralı bedenini, yaralarından tanınmayacak hâle gelen yüzünü, bağlı olduğu ipler kopmasına rağmen hâlâ halatlara baęlıymıŐ gibi duran ellerini, zulmün karşısında dimdik duran omuzlarını, göğsünü, her daim onu sarsılmaz tutan bacaklarını, ayaklarını kanlarından temizledi ve o değerli bedeni, mücevherlerin gerçek yeri olan toprağın altına koymaya hazırladı.

O ıssız topraklardan geçen bir ocuk adamın değerli kaÇ taŐı gibi duran bedenini gördü. Açık yaralarla dolu, maviye alan bembeyaz soluk bedenin yanına geldi. Bedenin açıktaki kalan her yerinde kırbaç izlerini ve iŐkenceler yüzünden oluŐan yaraları gördü. Pantolonun her yanında kırbaların açtığı büyük yırtıklar vardı.

Kapkaralık bulutlarla kaplı ve tek kuŐun dahi

**Bağlılığını gös-
tererek büyük
bir gururla Şehit
olan insanlar, ilk
doğduğu anda
gözyaşlarını emip
derdine sırdaş
olan toprağın
içine gömülürdü
ama ...**

uçmadığı gökyüzünün altındaki adamın şehadet parmağının yavaşça hareketlendiğini gören çocuğun gözleri büyük bir şaşkınlıkla açıldı, onu tanıyordu. Nihayet yağmur damlaları toprağa şefkatle düşmeye başladığında çocuk, bedenini üstünü güzün turuncu yapraklarıyla gizledi ve gece bitmeden mücevheri hak ettiği gibi defnedip tüm gücüyle koşmaya başladı.

Yer: Karakaş-Hoten, Tarih: 19 Temmuz 1963

Güneşin kavurucu sıcaklığı altında yürüyen kadının açık tenine sıcak rüzgâr değip geçerken kadın sırtındaki yük, karnındaki can ve kucağındaki bebekle nefes nefese hızlı adımlarla yürümeye devam ediyor, bir an önce taşıdığı yükü emredildiği yere ulaştırmaya ve bu ıssız yerden gitmeye çalışıyordu. Ancak ağrıdan ve acıdan soluğu kesilen kadın, daha fazla yürüye-

medi. Dudaklarından dökülen acı dolu nidalarla bir ağacın yanına yığılıp kaldı. Alnından akan terler acıyla döktüğü gözyaşlarına karıştı ve kendini kaybetmemek için sıkı sıkı dişlerini daha da çok sıkı. Kucağındaki, kahverengi gözlerini kocaman açıp endişeyle kendisine bakan bebeği alnından öpüp iyice sarıladı. Onu evlat edineli iki yıl olmuştu. Onu çok seviyordu ama o an tek istediği kucağındaki bebeğin yanında kendi bebeğinin de olmasıydı. Yere bıraktığı ağır yüke nefretle baktı. Karnındaki şişliği yine dört aydan fazla gizleyememişti. Bebeğinin dünyaya gözlerini açmadan öleceğini anladığında hissettiği tarifi imkânsız acının etkisiyle dişlerini daha da sıkı. Ağacın üstünde daireler çizerek uçmaya başlayan kargaların kulak tırmalayıcı sesine tüyler ürperceği bir çığlık sesi karıştı. Saniyeler sonra kadının kucağındaki küçük çocuğun kalpleri titreten ağlama sesi gökyüzüne yükseldi. Artık kargaların ürkütücü sesini, acıdan haykıran sesler bastırıyordu.

Yer: Karakaş-Hoten, Tarih: 17 Nisan 1980

Gökyüzünde baharın hediyesi gibi süzülen kuşlar, metrelerce aşağıda yaşayan Uygur halkın aksine, özgürce sağa sola uçuyordu. Kuşları takip eden ela gözlü erkek çocuk, duyduğu sesler üzerine bir an olduğu yerde durdu ve sonra hızla sesin geldiği yöne doğru koşmaya başladı. Amcası gelmişti. Amcasını çok seviyordu. Amcası ona her zaman cebinde getirdiği şekerlerden veriyordu. Ela gözleri amcasının yüzündeki kapanmış yara izlerine takıldı. Ellerinden halatla bağlanarak tavana

asıldığı için elleri katlaşmıştı. Parmaklarını şehadet getirmek için kaldırdığı andan bu yana bir kere olsun diğer parmaklarından bağımsız hareket ettirememişti. Her zamanki gibi cebindeki şekerlerden yeğenine vermek için elini cebine attı ve güçlükle birkaç şeker çıkartıp düşürmemeye özen göstererek yeğenine uzattı. Çocuk amcasının elindeki şekere bakarak

Hikâyenin mutlu son veya mutsuz son olacağını duygularını kaybetmemiş veya kaybetmiş insanlar belirleyecek.

sevinçle alkış yapmak için sol elini sağ kolunun dirseklerine kadar kesilmiş olan kısmına değdirdi ve sol eliyle şekeri kaptı.

Çocuğun annesi evin önündeki dut ağacından dut toplayan kızının yanına gitmek için kapının önüne çıktığında amcasının getirdiği şekeri sol eliyle ağzına atıp heyecanla amcasına bir şeyler anlatan oğlunun sesini güzel bir şarkı dinler gibi dinliyordu.

Yer: Karakaş-Hoten, Tarih: 29 Ocak 2017

Bembeyaz kar, yerdeki ölülerin üstünü kefen gibi kaplarken toprağın altındaki Uygur halkını korumak istercesine toprağın üstünü yumuşacık sarmış, zamanı gelip eridiğinde mezarların üstünde açacak çiçeklerin daima canlı kalması için özel bir çaba sarf ediyor gibiydi. 11 yaşlarında küçük bir kız çocuğu, vefat eden babaannesinin mezarı başından yavaş adımlarla uzaklaşıyordu; bilmediği ise gelecek sekiz yıl boyunca bir daha buraya gelemeyeceği idi. Ardında bıraktığı ayak izlerini yağın kar hiç var olmamış gibi siliyordu.

Küçük kız evine ulaştığında kısa bir süreliğine ayrı kalacağını düşündüğü kız kardeşine sıkıca sarıldı. Arabanın yanında dirseğine kadar kesilmiş sağ koluyla bekleyen babaları, eski bir tabloya bakar gibi sessizce izliyordu onları. Kardeşiyle vedalaşan küçük kız, arabaya binip tren istasyonuna gider-

ken kardeşini, akrabalarını, bu topraklara özgü ağaçları, bitkileri, kuşları bir daha göremeyeceğini hissetmiş gibi sessizce ağlıyordu. O ana kadar gözyaşlarının böyle sessiz akabileceğini ve bu sessiz gözyaşlarının insanı bu kadar sarsabileceğini hiç bilmiyordu. Üstelik bilmedikleri bunlarla da sınırlı değildi.

Özgürlük ve mavi bayrak uğruna bu topraklara sinen masumların kanını, mezarı bile olmayan kahramanları, birbirinden koparılan aileleri, köle gibi çalıştırılan masum halkı, özgürlük için çıktıkları yolda esir düşen gazileri ve daha nice acıya da bilmiyordu. Bütün bunların yaşandığına dair izleri silense kar değil zalim Çin yönetimiydi.

Çin, "Xinjiang" olarak adlandırdığı Uygur topraklarını kana susamış bir canavar gibi sömürürken kalpleri körelmiş insanlar bu topraklarda yaşananları umursamıyor. Eğer bu durum böyle devam eder ve orada yaşanan zulmü durdurmak için acilen bir şeyler yapılmazsa o kar bir gün tüm dünyanın üzerine bir kefen gibi yağacak.

Hikâye henüz bitmedi. Bu hikâyenin devamını bütün tanıklar tek tek yazacak. Hikâyenin sonunun mutlu mu yoksa mutsuz mu olacağını ise vicdan sahibi insanlar belirleyecek.

Zulme susmak mı, yoksa zulme karşı gelmek mi?

Gökyüzünde savrularak yağın karın sıcacık, canlı tenlerinizde eriyip gitmesini izlemek mi; yoksa soğuk, hayattan koparılmış bedenlerinizi bir kefen gibi örtmesini beklemek mi?

Gökyüzünde baharın hediyesi gibi süzülen kuşlar, metrelerce aşağıda yaşayan Uygur halkının aksine, özgürce sağa sola uçuyordu. Kuşları takip eden ela gözlü erkek çocuk, duyduğu sesler üzerine bir an olduğu yerde durdu ve sonra hızla sesin geldiği yöne doğru koşmaya başladı.

EN BÜYÜK NİMET

Aicha Isabel Sandoval Alaguna

Kolombiya / Marmara Üniversitesi İslam Felsefesi Bölümü Yüksek Lisans Programı

Hayatınızdaki en büyük nimet, en çok istediğiniz şey nedir? Kimimiz bu soruya ailem, anne-babam, dostlarım diye cevap veririz; kimimiz sağlık, mutluluk, güvenlik veya huzur deriz; kimimiz ise daha derine inip nefes alabilmek, görebilmek, hissedebilmek ya da yiyeceği hazmedebilmek gibi nimetleri zikrederiz. Resulullah (sav.) şöyle buyurmuştur: “Sizden hiç kimse, kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe gerçek mümin olamaz.” (el-Buhârî ve Müslim)

Müslümanlar olarak biz, biliriz ki bu nimetlerden herhangi birinin farkına varmak dahi, iman ve İslam nimeti, hidayet olmaksızın mümkün değildir. Aslında bu nimet, insana hayat veren şeydir. Küfür ise, görünen ihtişam ve konforuna rağmen ölümdür. İslam olmadan ne Rabbimizi ne varlığı (kâinatı, görüneni ve gaybı) ne de kendimizi doğ-

ru bir şekilde anlayabiliriz. Yine İslam olmadan dünyada ve ahirette bizim için hayırlı olanı ve aleyhimize olanı idrak edemeyiz. Onsuz, en güzel aileyi, anne-babayı, dostları düşman yerine koyabilir; sağlığı, mutluluğu ve güvenliği tesadüf eseri sanabilir; nefes almayı, görmeyi, hissetmeyi “kendiliğinden olmuş şeyler” gibi görüp onları ve her an içinde bulunduğumuz milyonlarca nimeti takdir edemez hâle geliriz. Allah’a kulluğun her hâlükârda tadını, bollukta şükür, darlıkta teslimiyet ve sabrı deneyimlemekten aciz kalırız.

Mümin olmak, Müslüman olmak en büyük nimet olduğu için Resulullah (sav.) gerçek mümin olmanın şartının “kendisi için istediğini kardeşi için de istemek” olduğunu söylemiştir. Ve bizim kendi nefsimiz için isteyebileceğimiz en yüce nimet, şüphesiz iman, İslam ve hidayettir. İşte bu

sebeple onları yalnızca Müslüman kardeşlerimiz için değil, bazı âlimlerin bu hadisi tefsir ettiği üzere, bütün insan kardeşlerimiz için de isteriz.

Davet, yani insanları Allah'a tam teslimiyete çağırarak, Kur'an-ı Kerim'de emredilmiştir: "(Ey Resulüm!) Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır! Ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz Rabbin kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, hidayete kavuşanları da en iyi bilendir." (An-Nahl 16:124)

Bana, Kolombiyalı bir aile olarak İslam'la nasıl tanıştığımız sorulduğunda, önce yukarıda bahsettiklerimle başlamak isterim. Ben ikinci nesil Müslüman bir Latin'im. Ailemin hidayetine, Suriyeli bir gazeteci ve arif kişi vesile oldu. Allah'ın bizi bu ni-

metle şereflelendirmesi için hamdlerimi sunmakta acizim. Fevkalade olan, bu kişi yalnızca benim ve ailemin değil, ülkemde İslam'dan habersiz nice insanın da dünya ve ahiret hayatını değiştirdi. Ayrıca Türkiye'de öğrendiğimiz ilimleri paylaşarak Meksika'dan Arjantin'e, Danimarka'dan İspanya'ya kadar birçok kişiye faydalı olabilmemize vesile oldu; onun mükafatı ancak Allah'tandır.

Biz de bu nimeti başkalarına ulaştırmaya, büyük küçük demeden onlara vesile olmaya gayret edelim ki gerçek müminlerden olabilelim. Kaç hayatın ve kaç ahiretin değişmesine vesile olabileceğimizi biz bilemeyiz. Unutmayalım ki, kötülüğün bulaşıcı olduğu sıkça söylene de iyilik de aynen öyledir...

**Ve bizim kendi
nefsimiz için
isteyebileceğimiz
en yüce nimet,
şüphesiz
iman, İslâm ve
hidayettir.**

KADIN RUHUNUN İNCELİĞİ VE MODERN DÜNYANIN KATILIĞI ARADA KALMAK

Gül Hüma Abdülfettah

Kırgızistan / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Danışmanlığı Bölümü Yüksek Lisans Programı

“Sen değerlisin; seni altınla ölçemezler. Çünkü senin cevherin toprağın değil göklerin özündendir.”

Kadın, tarih boyunca hem toplumsal hem de bireysel düzeyde derin anlamlar yüklenmiş bir varlık olmuştur. Onun ruhsal inceliği, yalnızca biyolojik farklılıklarından değil fitratın ona bahsettiği özel niteliklerden kaynaklanır. Ancak modern dünyanın katı yapısı, hız ve verimlilik odaklı yaşam anlayışı, kadının bu inceliğini korumasını giderek zorlaştırmaktadır. Bir yandan özgürlük, eşitlik ve bireysellik gibi kavramlar kadın kimliğini yeniden şekillendirmeye çalışırken diğer yandan geleneksel toplum kodları, kadını belirli roller ve kalıplar içinde tutma eğilimindedir.

Bu çift yönlü baskı, kadınları çoğu zaman ruhsal bir ikileme sürüklemekte; aidiyet, kimlik ve anlam arayışlarını karmaşık bir hâle getirmektedir. İslami psikoloji perspektifi, bu sorunu yalnızca sosyolojik veya psikolojik düzlemde değil aynı zamanda manevi boyutuyla da ele alma imkânı sunar. Kur’an ve sünnet, kadını hem toplumun onurlu bir üyesi hem de ruhsal bir özne olarak tanımlar. Hz. Hatice annemizin ticaretteki başarısı ile aile içindeki dirayeti, Hz. Fatıma’nın sadeliği ile ahlaki asaleti, bu bütüncül bakışın en somut örneklerindedir.

Bu çalışma, modern dünyanın kadın ruhunda yarattığı gerilimleri ve geleneksel toplumun beklentilerinin bu gerilimle nasıl keşiştiğini ele almakta; psikolojik kuramlar, İslami öğretiler ve kültürel gözlemler ışığında çözüm yolları önermektedir. Amaç, kadının fitratıyla uyumlu bir yaşam anlayışını yeniden keş-

fetmesine yardımcı olmak, onu “arada sıkışmak”tan “merkezini bulmak”a taşımaktır.

1. Kadının Fitratı: Ruhsal Bir İncelik

İslami anlayışa göre kadın ve erkek eşit değerdedir fakat aynı özelliklere sahip değildir. Kur’an-ı Kerim’de, “Sizi bir nefisten yaratan ve ondan da eşini var eden Rabbinizden sakının...” (Nisâ, 1) buyurularak, kadın ve erkeğin aynı özden yaratıldığı vurgulanır. Ancak bu öz, farklı biçimlerde tezahür ederek her iki cinsin birbirini tamamlayan fitratını oluşturur.

İbn Kayyim el-Cevziyye’ye göre fitrat, Allah’ın yarattığı en istikrarlı ve değişmez yapı taşlarından biridir. Kadının fitratında yer alan şefkat, sevgi, sabır ve duygusal derinlik; yalnızca annelik misyonunda değil aynı zamanda toplumun duygusal ve ahlaki rehberliğinde de merkezî bir rol oynar. İslam psikolojisinin öncülerinden Malik Badri, kadının ruhsal yapısını “ilahi hikmetin tezahürü” olarak tanımlar ve Batı psikolojisinin kadını yalnızca biyolojik ya da sosyal bir varlık olarak ele alan indirgemeci yaklaşımını eleştirir.

Modern psikolojide de bu ruhsal incelik farklı kavramlarla açıklanır. Carl Gustav Jung, kadının ruhsal yönünü “anima” arketipi ile ilişkilendirerek onun doğuştan getirdiği besleyici, sezgisel ve ilişkisel yönünün birey ve toplum bütünlüğü için vazgeçilmez olduğunu söyler. Alfred Adler ise kadının toplumsal bağ kurma kapasitesini ve empatik yönünü, bireysel psikolojide “sosyal ilgi” kavramı ile açıklar.

Çağdaş İslam psikolojisi yaklaşımlarında bu iki perspektif birleşir: Kadının inceliği ve duygusal

Çizer: Tuka Mamo Güvensoy

zekâsı, yalnızca biyolojik annelikle sınırlı değildir; manevi annelik, rehberlik ve toplumu ahlaki yönden besleme misyonunu da içerir. Bu bakış açısına göre, kadının ruhsal fitratı hem Allah'ın yaratışındaki dengeyi hem de insanlığın sosyal-ruhsal devamlılığını yansıtan bir emanettir.

2. Modern Dünyanın Katılığı ve Kadına Yönelik Dayatmalar

Modern çağ, kadına sunduğu imkânlar kadar, yüklediği görünmez yüklerle de dikkat çeker. Sanayi Devrimi'nden itibaren toplumsal üretim biçimlerinin değişmesi, kadını ev içi rollerin ötesine taşımış; eğitim, iş hayatı ve siyaset gibi alanlarda daha fazla görünür kılmıştır. Ancak bu görünürlük, çoğu zaman kadının kendi öz varlığıyla uyumlu bir özgürlük anlamına gelmemektedir.

Kapitalist sistem, bireyi üretim ve tüketim döngüsünde sürekli hareket hâlinde tutar. Bu döngü içinde kadın, yalnızca emeğiyle değil bedeni, görünüşü ve sosyal imajıyla da pazarlanabilir bir değer hâline getirilir. Reklamcılık, moda ve sosyal medya aracılığıyla kadına, “daha fit, daha güzel, daha başarılı” olma ideali sunulur. Bu durum, kadının kendi varoluşunu içsel değerler yerine dışsal performans ölçütleriyle değerlendirmesine yol açar.

Carl Rogers'ın hümanist psikoloji yaklaşımına göre, her insanın zihninde iki temel benlik algısı bulunur: “öz benlik” (kişinin kendisini gerçekten olduğu gibi algılaması) ve “ideal benlik” (olmak istediği, kendisine veya çevresine göre “olması gereken” kişi). Bu iki

benlik algısı arasındaki uyum, psikolojik sağlığın temel göstergesidir. Ancak aradaki fark büyüdükünde “uyumsuzluk” ve psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkar. Modern dünyada kadın, kendi yaratılış özellikleri, değerleri ve içsel eğilimlerinden uzaklaşarak medya, moda endüstrisi ve toplumsal söylemler tarafından inşa edilen “ideal kadın” imajına yaklaşılmaya çalışıldığında, bu uyumsuzluk derinleşir. Rogers'a göre böyle bir durum, kişinin kendini eksik, yetersiz ve değersiz hissetmesine yol açar. Bu içsel çatışma, zamanla depresyon, kaygı bozuklukları ve tükenmişlik sendromu gibi ruhsal sorunların zeminini hazırlar.

İslami psikoloji açısından bakıldığında insanın huzur ve denge hâli, fitratına uygun yaşamasıyla mümkündür. Kur'an-ı Kerim'de geçen “Biz insanı en güzel biçimde yarattık.” (Tin Suresi, 95/4) ayeti, insanın yaratılıştan gelen değerini vurgular. Kadın, kendi yaratılış hikmetini ve fitratını unuttuğunda, dışsal baskılar karşısında savunmasız hâle gelir. Modern dünya, kadına sürekli “daha fazlasını” başarma çağrısı yaparken, onun derin ruhsal ihtiyaçlarını, huzur arayışını ve annelik gibi asli rollerinin manevi değerini göz ardı eder.

Bu noktada feminist psikolojinin ortaya koyduğu özgürlük söylemleri de eleştirel bir şekilde değerlendirilmelidir. Feminist hareketin ilk dalgaları, kadının temel haklarını kazanması açısından büyük önem taşıırken modern feminist yorumların bir kısmı, kadının manevi boyutunu ve annelik gibi rollerini küçümseyen bir anlayışa evrilmiştir. Böylece kadının

Modern dünyada başarı, verimlilik ve “her şeye yetebilme” baskısı altında, kadının ruhu giderek yorgun düşer; bu yorgunluk yalnızca fiziksel değil, varoluşsal bir tükeniş dönüşür.

geleneksel baskılardan kurtulması beklenirken, bu kez de “her koşulda güçlü, üretken ve bağımsız olma” zorunluluğu yeni bir baskı unsuru hâline gelmiştir.

Modern dünyanın katılığı yalnızca ekonomik ve kültürel alanla sınırlı değildir; aynı zamanda duygusal bağlar ve aile yapısı üzerinde de etkili olmuştur. Hızla değişen yaşam temposu, sosyal ilişkilerin yüzeyselleşmesine neden olurken, kadının duygusal güvenlik alanı olan aile bağları zayıflamaktadır. Psikolog John Bowlby'nin bağlanma kuramına göre, güvenli bağlar insanın ruhsal sağlığı için temel bir ihtiyaçtır. Ancak modern yaşam, bu bağların sürekliliğini zorlaştırmakta, kadını hem iş hem de aile sorumlulukları arasında sürekli bir “denge savaşına” sürüklemektedir.

3. Geleneksel Toplumun Beklentileri: Kutsal mı, kısıtlayıcı mı?

Kadının toplumsal konumu yalnızca modern dünyanın idealleriyle değil yüzyıllar boyunca aktarılan geleneksel kültürel kodlarla da şekillenmiştir. Birçok toplumda kadın, itaatkâr eş, fedakâr anne ve aile onurunun taşıyıcısı olarak konumlandırılmış; bireysel arzuları, mesleki hedefleri veya entelektüel potansiyeli çoğu zaman ikinci plana itilmiştir. Bu rollerin kökeninde, aileyi ve toplumsal düzeni koruma amacıyla ortaya çıkan değerler vardır. Nitekim İslam kültüründe “Cennet annelerin ayakları altındadır.” hadisi, annelik rolünün kutsiyetini vurgular. Ancak bu kutsiyet, kadının bireysel potansiyelini geliştirme ve farklı alanlarda var olma hakkıyla dengelenmediğinde, kadın hem manevi hem de psikolojik anlamda zorlayıcı bir ikilem yaşayabilir.

İslami geleneğin önde gelen kadın şahsiyetleri, bize bu dengeyi korumanın mümkün olduğunu gösterir. Örneğin ticaretteki başarısıyla Mekke toplumunun saygın bir tüccarı olan Hz. Hatice validemiz, aynı zamanda Hz. Peygamber'in (sav.) en büyük manevi destekçisidir. Hz. Fatıma ise hem aile hayatındaki derin bağlılığı

hem de toplumsal sorumluluk bilinciyle ümmete örnek olmuştur. Bu örnekler, kadını yalnızca “bağımsız birey” ya da “suskun fedakâr” ikilemine sıkıştırmayan, bütüncül bir anlayışın mümkün olduğunu ortaya koyar.

İslami psikoloji açısından bakıldığında kadının kimliği tek boyutlu değildir; onun ruhsal ihtiyaçları, sosyal sorumlulukları ve bireysel hedefleri bir bütünün parçalarıdır. Dolayısıyla geleneksel rollerin koruyucu yanları muhafaza edilirken, kadının potansiyelini gerçekleştirebileceği alanların desteklenmesi hem bireysel huzur hem de toplumsal denge açısından elzemdir.

4. Psikolojik Etkiler: Kimlik Dağılması ve Ruhsal Çöküntü

Kadın, yaratılış fitratına ters düşen roller üstlendiğinde kendi içsel benlik algısında bir çatlak oluşur. Erik Erikson'un kimlik gelişimi kuramına göre, birey sosyal rollerle içsel benliği arasında tutarlılık sağlayamazsa “kimlik dağılması” yaşar. Bu durum, yalnızca soyut bir psikolojik kavram değil günlük hayata doğrudan yansıyan somut bir sorundur. Kadın, bir yandan toplumsal beklentilerle biçimlendirilmiş rollerin içinde sıkışırken diğer yandan kendi değerleri ve içsel eğilimleriyle bağını yitirebilir. Bu kopuş; kaygı bozuklukları, depresyon, kronik yorgunluk, öfke patlamaları ve ilişkilerde derin kırılmalar şeklinde kendini gösterebilir.

İslami psikoloji, bu süreci sadece zihinsel ve duygusal bir mesele olarak değil aynı zamanda manevi bir denge sorunu olarak ele alır. “Kalb” kavramı,

yalnızca duyguların merkezi değil aynı zamanda iradenin, inancın ve ruhsal yönelimlerin de merkezidir. Kalbin “kararması” veya manevi hassasiyetini yitirmesi, fitrata zıt yaşam biçimlerinin uzun süreli etkilerinden biridir. Nitekim Kur'an'da geçen şu ayet bu gerçeğe işaret eder: “Hayır! Bilakis onların kazandıkları kalplerini paslandırmıştır.” (Mutaffifin, 83/14)

Kadının ruhsal inceliği, sürekli olarak kendi doğasına aykırı bir

Kadın, kendi yaratılış hikmetini ve fitratını unuttuğunda, dışsal baskılar karşısında savunmasız hâle gelir.

tempo ve değerler sistemi içinde yaşamasıyla körelmeye başlar. Fıtrata aykırı roller, kadının kendisini bir “makine” gibi hissetmesine, sevgi ve merhamet kaynaklarının tükenmesine yol açabilir. Bu ise hem kendisi hem de çevresindeki kişiler için duygusal bağların zayıflaması anlamına gelir. Modern dünyada başarı, verimlilik ve “her şeye yetebilme” baskısı altında, kadının ruhu giderek yorgun düşer; bu yorgunluk yalnızca fiziksel değil varoluşsal bir tükenişe dönüşür.

5. Arada Sıkışmak: Çift Yönlü Baskı

Kadın, modern dünyanın “özgürlük” adı altında sunduğu yüklerle geleneksel rollerin “sorumluluk” adı altında dayattığı kalıplar arasında sıkışmakta; ne tamamen modern olabilmekte ne de geleneksel rollerle tatmin olabilmektedir. Bu durum bir “ara kimlik” hâlini ortaya çıkarır. Psikolog Kenneth Gergen’in ifade ettiği “parçalanmış benlik”, bireyin tutarsız sosyal beklentilere uyum sağlamaya çalışırken öz benliğinden uzaklaşmasıdır. İslami psikoloji açısından bu, insanın fitratına yabancılaşmasıdır. Kur’an’da “Allah, hiçbir kimseye gücünün yeteceğinden fazlasını yüklemeyiz.” (Bakara, 2/286) buyrulur, insanın kendi kapasitesini aşan roller altında ezilmemesi gerektiği vurgulanır. Modern ve geleneksel baskılar arasında kalan kadın, nefsin huzursuzluğu ve kalbin kararması ile karşı karşıya kalır. Bu, manevi anlamda “itidal”den (denge) uzaklaşmaya ve ruhsal yıpranmaya neden olur.

6. Ne yapmalı? | Umuda Açılan Yollar

Her ne kadar tablo zaman zaman karanlık görünse de İslami bakış açısı bize daima umudu ve yeniden inşa etme gücünü hatırlatır. Zira “Her zorlukla birlikte kolaylık vardır.” (İnşirah, 94/6). Modern dünyanın baskıları ve geleneksel kalıpların ağırlığı, kadının fitratını örseleyebilir; fakat bu, kadının kendi özüne dönmesi için bir fırsata da dönüşebilir. Çözüm hem bireysel hem toplumsal düzeyde atılacak adımlarda gizlidir.

a) Bireysel Olarak Yapabilecekler

Fıtratla bağ kurmak: Kadınlar, kendi ruhsal kodlarını yeniden okumalı; yaratılışlarının inceliklerini bir zayıflık değil Allah’ın özel bir lütfu olarak

görmelidir. Bu, modern dünyanın gürültüsü içinde kendi sesini bulmanın ilk adımındır.

Maneviyatı merkeze almak: Düzenli tefekkür, dua, Kur’an tilaveti ve zikir, ruhun yorgunluğunu onaran manevi bir sığınaktır. Gün içinde birkaç dakikalık “huzur molaları”, zihinsel berraklık ve duygusal dengeyi geri kazandırır.

Rol modellerle yeniden bağ kurmak: Hz. Merem’in teslimiyeti, Hz. Hatice’nin ticaretteki dirayeti ve aile içindeki nezaketi, Hz. Fatıma’nın sadeliği ve vakar dolu duruşu, çağımız kadınlarına ilham veren zamansız örneklerdir.

Toplumsal kalıpları sorgulamak: Medyanın “tek tip” kadın modeline boyun eğmek yerine, çok boyutlu, fıtrata uygun ve içsel zenginliği olan bir kimlik inşa etmek gerekir.

Kadın desteği içeren ortamlara katılmak: Fıtrat temelli atölyeler, manevi gelişim çemberleri, ilim halkaları ve kadın dayanışma ağları, ruhsal direnci artırır ve yalnızlık hissini azaltır.

b) Toplum ve Kurumlara Düşen Görevler

İslami psikoloji merkezleri kurulmalı: Kadına özel hem ruhsal hem sosyal ihtiyaçlara cevap veren danışmanlık sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.

Medya temsilleri dönüştürülmeli: Kadını yalnızca fiziksel güzellik ya da maddi başarıyla tanımlayan dil terk edilmeli; onun manevi, entelektüel ve ahlaki yönünü öne çıkaran içerikler üretilmelidir.

Esnek ve fıtrata uygun sosyal politikalar: Annelik ile kariyeri uyumlu hâle getiren esnek mesai, evden çalışma ve manevi destek mekanizmaları, toplumsal huzurun temelini güçlendirir.

Eğitim sistemine ruhsal gelişim entegre edilmeli: Çocukluktan itibaren kızların özgüvenini, manevi bilincini ve duygusal zekâsını geliştiren programlar müfredata dâhil edilmelidir.

Bu adımlar, sadece bireysel huzuru değil aynı zamanda toplumun manevi sağlığını da onaracak bir dönüşümün kapısını aralayabilir. Kadın ruhunun inceliği, modern dünyanın katı duvarlarını aşacak kadar güçlüdür; yeter ki bu güç, fıtratın rehberliğinde yeniden keşfedilsin.

SUYUN ALTINDA YANABİLEN IŞIK

Kadriye Ayrık

Suriye / İstanbul Ticaret Üniversitesi- Arapça Doktora

Yıllar önce bir köy okulunda başladım öğretmenliğe. Yeşille mavinin birbirine dokunduğu bir yamacın üzerindeydi görev yaptığım okul. Bir yanda toprak bir yanda gökyüzü, ortasında biz vardık; öğrenmeye çalışan çocuklar ve inanmaktan vazgeçmeyen bir öğretmen.

Okul, denize bakan bir yamacın üzerindeydi ama o manzaraya bakarken çoğu zaman içimde derin bir hüznün olurdu. Çünkü o güzelliğin ardında unutulmuş çocuklar vardı. Çatısı kırık, camları eksik, duvarları nemliydi okulun.

Yağmur yağdığında çatıdaki çatlaklardan süzülen sular, çocukların defterlerinin üzerine düşerdi.

Ben tahtada ders anlatırken, su bileğime kadar yükselirdi. O an, sanki kaderin parmakları dokunurdu koluma. Soğuk içime işlerdi ama içimde yanan bir ateş hiç sönmezdi. Sobamız yoktu. Camdan içeri giren rüzgâr, sayfaları kendi kendine çevirirdi. Çocukların nefesi camlarda buhar olurdu ve o buharın içinde bir umut saklıydı; bir gülümseme, bir bakış ısıtırdı sınıfı.

O küçük okulda bilgi kadar sabrı, sevgi kadar direnci öğretmeye çalıştım. Bir ekmek parçasını paylaşmayı, bir kalemi nöbetleşe kullanmayı ama en çok da umudu öğretmeye çalıştım.

Okulda görev yapan bazı öğretmenler “Bunlar anlamaz, neden bu kadar çabalıyorsun?” derdi. Oysa ben bilirdim; anlamak için önce sevmek gerekir. Sevgi, bilginin ilk harfidir. Ve ben o harfi her sabah yeniden yazdım.

Bir gün, “Hiçbir şey değişmeyecek!” dediklerinde bile inandım. Çünkü biliyordum; bir yürek ışık arıyorsa, o ışık mutlaka yolunu bulur. O çocukların gözlerinde o ışığı gördüm. Ve o ışık bana, öğretmenliğin sadece ilim değil aynı zamanda iman işi olduğunu öğretti.

Yıllar geçti. Zaman hem beni hem de o köyü değiştirdi. Bir sabah bir çanta hazırladım. Yanıma ne evimden bir hatıra ne çocukluk defterlerim ne de bir fotoğraf alabildim. Sadece bir diploma ve içimde taşıdığım öğrencilerimin bakışları... O gözleri, bir emaneti taşır gibi sakladım içimde.

Kader beni başka bir ülkeye, Türkiye’ye getirdi. O zorlu süreçte köklerimi sökemediler; çünkü ben, köklerimi insan sevgisine dikmişim.

Türkiye, yeni bir ülke, yeni bir hayat... Ama yine tahta, yine öğrenci. Ben yeniden başladım, “Bir çocuk değişirse dünya değişir.” diyerek. Ve her derste, uzaktaki köyümün sesi yankılandı içimde. Yıllar sonra, bir gün kendimi o okulun önünde buldum.

Okulun önünde durup uzun uzun seyrettim. Hâlâ eskiydi ve daha yorgun, daha yalnızdı. Tahta kapıya dokundum; elimde bir sızı, yüreğimde bir yankı hissettim. Yıllar geçse de o okul beni tanımıştı.

Bir gün biri, şöyle demişti; “Burası okul değil sanki boğaza bakan bir hapisane...”

İçimden “Bu okul yeniden nefes almalı.” dedim ve burada, Türkiye’de, o hayalin peşine düştüm.

Farklı kapılar çaldım, farklı insanlara anlattım derdimi.

“Orada bir okul var,” dedim, “duvarları dökülmüş ama içindeki ses hâlâ yaşıyor.” Çok yere yazdım, çok kişiyle görüştim. Ama bazen insanın sesi yankıya dönüşmeden kaybolur. Benimki de bir süre öyle oldu... Ta ki bir öğrencim elini uzatana kadar. Burada, bu ülkede yetiştirdiğim bir öğrencim.

O, benim sesimi duydu. Ve o ses, uzaklardaki köyümde bir duvara değdi. Köyümdeki okul yenilendi. Yeni sıralar, yeni duvarlar, yeni pence-

reler... Artık çocuklar üşümüyor, çatısından su damlamıyor.

Gönderdikleri fotoğraflara baktım uzun uzun. Ve içimden bir ses fısıldadı: “Hiçbir emek kaybolmaz.”

Gerçekten de kaybolmaz; bazen yıllarca yerin altında kalır bazen bir dağın ardında unutulur ama bir gün mutlaka filiz verir.

Benim emeğim, bir öğrencimin kalbinde yeşerdi. O öğrenci, öğretmeninin hayalini gerçekleştirdi. Belki de bu, kaderin bana verdiği en güzel hediyeydi. Şimdi bazı geceler herkesin sustuğu vakitlerde bir anlığına gözlerimi kapattığımda rüzgâr camlara çarpar, geçmişin yankısı gelir kulaklarıma; tebeşir tozu, defter kokusu, ıslak tahtanın sesi... Ve bir kadın belirir zihnimde; genç, yorgun ama inançla parlayan bir kadın.

O kadın benim. O kadının ellerinden süzülen her damla, şimdi köyümün duvarlarında bir çiçek gibi açıyor. Köyümden ayrılmak zorunda kaldığımda yanıma sadece diplomamı alabilmişim. Ama meğer en kıymetli şeyi orada bırakmışım, sevgiyi. Ve o sevgi, yıllar sonra bana geri döndü. Bir öğrencimin eliyle bir okulun kalbinde yeniden hayat buldu.

Öğretmenlik bir meslek değildir, bir duadır. Dile gelmez ama hep söylenir; bazen bir bakışta bazen de sessizlikte yankılanır. Tıpkı suyun altında yanabilen bir ışık gibi... Sönmez, sadece derinlere gizlenir. Benim ışığım da öyle kaldı; yılların, yolların, sınırların ardında; ve hâlâ yanıyor. Çünkü bazı ışıklar vardır, suyun altında da yanabilir. O ışık, bir öğretmenin yüreğinde, bir öğrencinin kalbinde sonsuza kadar çevresini aydınlatır.

Öğretmenlik bir meslek değildir, bir duadır. Dile gelmez ama hep söylenir; bazen bir bakışta bazen de sessizlikte yankılanır.

SANAT EDEBİYAT

ÜLKEMDEN NOTALAR

Sholpanay Ramazan

Kazakistan / 29 Mayıs Üniversitesi Arapça Mütercim Tercümanlık Bölümü

DOMBRA: BİR MİLLETİN YÜREĞİ

Orta Asya, uçsuz bucaksız bozkırdır; orada ufuk sonsuzdur. Rüzgâr hafifçe esip kalbe bir sır fısıldar. Böyle bir yerde büyüyen halkın sevinci de hüznü de düğünü de yalnızlığı da tek bir sesle tamamlanır; dombra sesiyle. Bozkırın sonsuz nefesidir dombra!

Dombra, Türk halklarının en kadim çalgılarından biridir. On dokuz perdesi, iki teli, iki eşiği ve bozkır gibi derin, koyu tınısıyla benzersizdir. Sadece Kazakların değil Kırgız ve Nogay halklarının da kalbinde taht kurmuştur.

Türkiye’de son dönemlerde Arslanbek Sultanbekov isimli Nogay sanatçının şarkısı pek meşhurdur:

*Dombıra sazımı işiten babalar,
Manasına kulak veren analar;
İşittiğine akıl yorarak,
Yürekleri titreyerek,
Göz yaşlarını esirgemezler.*

Bir milletin sesi, onun hafızasında yaşar. Bu mısralar da dombranın yüzyıllardan gelen bir armağan olduğunu haykırır.

Dombra, tarihin şahitlerinden biridir. Gövdesindeki oymalar, ağacının kokusu, yaydığı sıcak ses bazen bir atın dörtlü, bazen rüzgârın uğultusu, bazen

de annenin ninnisidir. “Sarıarka” çalındığında göz önünde bozkır canlanır; “Aday” çalındığında ise insanın yüreğine bir ateş düşer.

Dombra yalnızca bir müzik aleti değildir. O terbiye-dir, öğüttür, ruhtur. “Küy (dombrada çalan melodi) dinleyen, tarihi dinlemiş olur.” sözü boşuna söylenmemiştir. Dinledikçe insanın içinde atalarının cesareti uyanır.

Artık dombra yalnız köylerde değil büyük sahnelerde ve yabancı ülkelerde de yankılanıyor. Okullarda kursları açılmış, UNESCO tarafından 2018’de somut olmayan kültürel miras listesine alınmıştır.

Bir millet, sazının tınısında yaşar. Dombra, halkın yüreğidir. Onun sesi, yüzyıllardır nesillere ruh veriyor. Her çalındığında, bozkırın sonsuzluğu ve tarihin yüceliği yeniden canlanıyor.

Masturakhon Akramova

Özbekistan / FSM Vakıf Üniversitesi Arapça Öğretmenliği Bölümü

KARNAY VE SURNAYIN BÜYÜLÜ DÜNYASI

Özbek halkının asırlık değerleri, sevinçleri ve görkemli törenleri söz konusu olduğunda, kulaklarımızda ister istemez heybetli karnay sesi ve etkileyici surnay nağmeleri yankılanır. Bu iki çalgı yalnızca birer müzik aleti değil; aynı zamanda Özbek ruhunun, misafirperverliğinin ve değişmeyen geleneklerinin canlı birer sembolüdür.

Tarihî Kökler: Savaş Meydanlarından Düğünlere

Karnay ve surnayın tarihi oldukça eskilere, erken Orta Çağ dönemlerine kadar uzanır. Tarihî kaynaklara göre karnay, eski dönemlerde daha çok askerî törenlerde ve devlet törenlerinde kullanılmıştır. Yüksek ve güçlü sesi sayesinde savaş meydanlarında askerleri bir araya toplamak, tehlikeye karşı uyararak ya da zaferi ilan etmek amacıyla çalınmıştır. Bu çalgılar Emir Timur döneminde devlet törenlerinin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir.

Zamanla askerî işlevlerinden sıyrılarak kültürel hayatın merkezine yerleşen bu enstrümanlar günümüzde halkımızın en mutlu günlerinin -düğünlerin, Nevruz şenliklerinin ve bağımsızlık kutlamalarının- başlıca çalgıları olmuştur.

Karnay: Heybet ve Gücün Sembolü

Nefesli bir çalgı olan karnay, 2,5-3 metreyi bulan uzunluğu ve bakırdan yapılmış görkemli yapısıyla insanı hayran bırakır. Sesi ağır, vakur ve çok uzak mesafelere ulaşabilen bir özelliğe sahiptir.

Karnaycı olmak için sanatçının yalnızca müzikal yeteneğe değil aynı zamanda güçlü bir fiziksel dayanıklılığa ve sağlam bir iradeye sahip olması gerekir. Zira böylesine heybetli bir çalgıdan sürekli ve dengeli sesler çıkarabilmek büyük bir nefes gücü ister.

Surnay: Lirik Nağmelerin Ustası

Karnay törenlerin temel direği ise, surnay onun süsüdür. Kayısı ya da dut ağacından yapılan nispeten küçük bu nefesli çalgı, içinde sayısız ezgiyi barındırır. Surnayın en belirgin özelliği, insan sesine yakın hüznü ve neşeli melodileri aynı ustalıklarla icra

edebilmesidir. Onun keskin ve parlak sesi, karnayın derin tonlarıyla birleştiğinde kendine özgü bir “çağrı müziği” ortaya çıkar.

Günümüzdeki Önemi

Günümüzde karnay-surnay toplulukları, Özbek millî sanatının âdeta “kartviziti” olarak kabul edilir. Uluslararası toplantılar veya yabancı misafirleri karşılama törenleri genellikle bu çalgıların sesiyle başlar. Bu ses, her Özbek için vatanseverlik, sevinç ve birlik duygularını uyandırır.

Karnay ve surnayın sesinin yankılandığı yerde bereket, sevinç ve karşılıklı sevgi-muhabbet vardır. Onlar, geçmişimizi anlatan ve millî kimliğimizi geleceğe taşıyan altın birer köprüdür.

MÜSLÜMAN GENÇ KIZIN HAYATA TUTUNMA REHBERİ

Gülay Yüksel

Dergimizin bu sayısında Müslüman Genç Kızın Hayata Tutunma Rehberi adıyla bir karikatür kitabı çıkaran Elif Büşra Memmi ile çok güzel bir söyleşi gerçekleştirdik. Vakit olsaydı daha neler konuşacaktık ama en değerli hazine vakit. Ondan da çok yok maalesef.

Söyleşide birçok konunun yanı sıra, kitabında da kısmen bahsettiği, henüz 14-15 yaşlarındayken yaşadığı ilginç ve hatta belki de tüm hayatının yönünü belirleyen bir 28 Şubat hikâyesi dinledik.

Birincilikle girdiği lisede bir de TÜBİTAK ödülü almaya hak kazanan Elif Büşra, çok mutlu, umutlu, belki biraz da gururludur. 14 yaşındaki Elif Büşra, ödülünü almak için başörtülü bir şekilde sahneye çıkar. Tabii bu, o dönemin idaresince büyük bir meydan okuma olarak kabul edilir ve ortam buz keser. Mutluluk ve gururla çıktığı sahnede korku, endişe ve şaşkınlıkla kalakalır. Koca koca adamlar bu küçük başörtülü çocuğu büyük bir tehdit olarak algılayıp ona karşı

Birçok genç kız üniversiteden atıldı, mezun olmayı başaranlar sadece devlet kurumunda değil özel sektörde bile iş bulamadı.

gövde gösterisi yapar. Dönemin Milli Eğitim Bakanı kınama yayınlar, ardından soruşturmalar, okuluna baskınlar... Tabii onlar için de kolay değildir bu. Öfkeli dirler, nasıl olmasınlar ki! 80 yıla yakın ideal kadın modeli için ince ince ve

bilinçaltına kadar işlenen proje, başörtülü gencecik kızlara çarpıvermiştir. Neticede proje çöp!

Bu hayal kırıklığı ve baskılarla Elif'in gelecek planlaması da büyük sekteye uğrar; zira gelecek ona oldukça karanlık görünür: İyi bir üniversite kazansa bile gidebilecek mi? Hadi mezun oldu, mesleğini yapmasına izin verilecek mi?

O dönem, Elif ve Elif gibi başörtülü kızlar için oldukça karanlık günlerdi. Birçok genç kız üniversiteden atıldı, mezun olmayı başaranlar ne devlet kurumlarında ne de özel sektörde çalışabili. İmkânı olanlar yurt dışına gidip okullarını tamamladılar. Ve tabii bu karanlık, sadece onları değil yavrularının geleceklerinin ellerinden alınması karşısında hiçbir şey yapamamanın çaresizliği içindeki aileleri de sardı.

O günler Müslüman kimliği ile mücadele veren, hayata tutunmaya çalışan genç kızların önündeki

en büyük engel, dönemin devlet politikası ve kanunlarıydı; medya eliyle oluşturulmaya çalışılan “kökü dışarda bir İslam” algısıyla başı örtülü genç kızları topluma öcü gibi gösteren, korku ve tepki ortamıydı. Şimdi kitabın adının niye Müslüman Genç Kızın Hayata Tutunma Rehberi olduğunu belki daha iyi anlayabiliriz. Bir dönem hayattan kopma noktasına gelen bir genç kızın, pes etmeyip hayata tutunması, onun imanı ve azmi sayesinde mümkün oldu. Madem hayattaydı, hayatın hakkını vermesi lazımdı...

Yasaklar kalktı kalkmasına ama Müslüman kadınlar için zorluklar bitmedi. Hayattan bu kadar koparılınca tekrar tutunmak o kadar da kolay değildi doğrusu. Seküler camia tarafından uygulanan ötekileştirme, aşağılama, ikinci sınıf insan muamelesi, cahil yobaz yaftası ve saymakla bitmeyecek bir sürü psikolojik baskı, bu kadınların ruhunda derin yaralar açtı. Sistemin yok saydığı, hakları gasp edilen, okullarından kovulan, tiksiniilen bir böcek muamelesi gören bu kadınların travmalarının olması da normaldi. Bazıları bu travmalardan güçlenerek çıktı ama bazıları ciddi yaralar aldı. Bu yaralarla baş edenler ve edemeyenler ise başka bir yazının konusu...

O günün şartları, o günün sosyolojik yapısı, psikolojik yapısı, hayat tarzı bu şekildeydi. Peki, günümüzde durum ne? Bugün artık yasaklar kalktı. Müslüman gibi giyinmek için devletle yaka paça kavga etmeye gerek yok. Sadece üniversitelerde değil ilkokulda bile başını örtmek serbest. Hatta Müslüman kimliği -maalesef- bazen bazı menfaat kapılarını açmak için kullanılabilen bir şey oldu. İnsanlar ekonomik olarak o döneme kıyasla çok daha rahat. Ama bu dönemin de çok büyük zorlukları var.

Her şeyi mücadele etmeden hazır bulan, geniş imkânlarla sahip bir nesil var karşımızda. Fakat etrafı çepeçevre sarılmış hâlde. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sosyal medya ve dijital ortamlardan üzerimize akan bir levsyyat (kirlilik) var. Bizim anormalimizi normal gösteren, güzelliklerimizi eksiklik ve hak-

Bir dönem hayattan kopma noktasına gelen bir genç kızın, pes etmeyip hayata tutunması, onun imanı ve azmi sayesinde mümkün oldu.

sızlık gösteren, şer saydıklarımızı özgürlük adı altında güzel gösteren bir hayat tarzı dayatılıyor. Ne kadar korunmaya çalışsak da bu şirazesinden çıkmış hayat tarzı yeni nesilleri etkiliyor. Eskiden sadece film artistlerinin, mankenlerin giydiği aşırı dekolte kıyafetler, günümüzde sıradan insanların gündelik kıyafeti olmaya başladı. Güzellik algısı tamamen değişti. Müslüman kadının toplumsal hayatta var olma savaşı bitti belki ama şimdi son derece çetin yeni bir savaş başladı.

Dünün sistemle yaka paça kavga eden ve hakları için mücadele eden Müslüman genç kıza, bugün küresel sistemin üzerine boca ettiği yaşam tarzıyla nefsi arasında bir çatışma yaşıyor: dayatılan bozuk güzellik algısı, konfor ve marka düşkünlüğü, bireysel alan adı altında bencilliği salık veren sisteme karşı koyamama... Günümüzde çok özgür ama hiç sorumluluk almayan bir nesil dizayn edilmeye çalışılıyor. Özgürlük güzelleme yapılarak tüm sınırları kaldırmayı amaçlayan bu yeni dizaynda mağdur olanlar yine gençler. Çünkü aslında insan ancak sınırlarıyla özgürlüğünü korur. “Öz”ün sağlam olması içinse belli sınırlara ihtiyaç vardır. Bu sınırlar ortadan kalktığında her türlü saldırıya karşı savunmasız

kalan “öz” kaybolur. Yani aslında özgürlük adı altında özgürlüğümüzü gerçek anlamda kaybedeceğiz. Biz daha ne olduğunu fark etmeden gençlerimizden, bizden özgürlüğümüzü alıyorlar.

Bu şartlarda Müslüman kalmak, özellikle de gençlerimizin ve çocuklarımızın Müslüman kalması, hadiste geçtiği gibi “elinde ateşten bir kor tutmak” âdeta. Bireysellik adı altındaki bencilleşmiş ve konformist günümüz dünyasında gençleri o dünyadan koparıp İslam’ı şerefle taşıyacak, Müslümanlığın izzetine talip gençler yetiştirmek giderek zorlaşıyor. Bugünkü genç nesil, önceki nesiller gibi sürekli sis-

temle mücadele içinde yetişmedi. Oysa önceki nesillerin yasaklarla mücadelesi, onları hem diri tuttu hem de daha dayanıklı hâle getirdi. İdealleri için kendi rahatlarından ödün vermek, onlar için sıradandı. Zaten normalde de pek rahat bir hayatları yoktu işin doğrusu.

Peki, biz bu gençler için ne yapacağız? Ruh

Mizahla Müslümanlıklarının getirdiği zorlukları hayatın akışı içinde normalleştirmeye, onu ağır bir yük gibi taşımak değil de seve isteye, güle oynaya aşmayı teklif ediyor.

bütünlüğünü koruyarak mevcut dünyaya karşı özgüvenli, kompleksiz, zihinsel ve ruhsal açıdan sağlam nesilleri nasıl yetiştireceğiz? Bu, üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken çok önemli bir konu.

Elif Büşra Memmi, çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını 28 Şubat sürecinde geçiren genç bir kadın olarak bunu mizahla yapmaya çalışıyor. Mizahla Müslüman olarak yaşamının getirdiği zorlukları hayatın akışı içinde normalleştirmeye, onu ağır bir yük gibi taşımak değil de seve isteye, güle oynaya aşmayı teklif ediyor. O zorlukları, hayatın olağan akışı içinde yaşanabilecek sıradan olaylar hâline getirebilmeyi, mizahla göğsünde yumuşatmayı, ah vah etmek yerine komik tarafına odaklanmayı tercih ediyor. Çünkü herkesin malumu, bir şeyin mizahını yapabiliyorsan o şey artık sana daha kolay görünür. Neşet Ertaş “Aşk ile koşan yorulmaz.” der; çünkü hissetmez yorgunluğunu. Aynı şey mizah için de geçerli. Bazı zorlukların mizahını yapmak, o zorluğu kolay aşmamızı sağlar, normalleştirir; gözümüzde büyütmez. Nihayetinde o zorluğu hayatımızın bir parçası olarak kabulleniriz. Kabullenip yola devam ederiz “Bu da bizim gerçeğimiz, hayatımız.” deriz.

Elif Büşra’yı, bu karikatür kitabıyla Müslüman genç kızların “ya hayatın dışına çıkmak ya hayata karşı olmak ya da hayata Müslüman olarak katılmak” seçeneklerinden üçüncüsünü mizah yoluyla kolaylaştırma gayretinden dolayı eski bir öğretmeni olarak tebrik ediyor ve kendisiyle gurur duyuyorum.

OSAKA'DAN İSTANBUL'A ADIM ADIM

Yoshiko Mizumoto

Japonya

Osaka'dan İstanbul'a Adım Adım

19 Aralık 1962 Çarşamba günü, Osaka Belediye Hastanesi'nde 4 kilo 440 gram ağırlığında doğmuşum. Başım çıkmasına rağmen omuzlarım annemin kemiklerine takıldığı için doğumum son derece zor olmuş. Hem annem hem de ben ölümün eşiğine gelmişiz. Doktor, doğumu tamamlayabilmek için sağ omzumu feda etmek zorunda kalmış. Doğduğumda hiç ağlamamış, sadece inlemişim. Hayatım işte böyle başlamış.

Çocukluk

Çocukluğumun büyük kısmı rehabilitasyon ve çeşitli testler için hastanelerde geçti. Japonya'da çok iyi doktorlarla tanıştım. Tedavi için sık sık Osaka'dan Nara'ya gidiyordum. Oradaki geyikleri görmekten çok mutlu olurdu. Bu, benim için küçük bir tatil gibiydi. O dönemlerde sık sık IQ testlerine giriyordum. Testlerdeki sorular bana öyle kolay geliyordu ki neden sürekli bu testlerin yapıldığını anlamıyordum. Sonunda uzmanlar, yüksek IQ'ya sahip olduğumu ve zihinsel bir engelim bulunmadığını söyledi. Be-

Bu farkındalıkla birlikte, neden bu dünyaya geldiğimi, hayatın anlamını ve hatta evrenin varlığını düşünmeye başladım.

nim yaşadığım türden doğum kazalarında birçok çocuğun beyin hasarı aldığını öğrendim. Neden bu kadar teste tabi tutulduğumu kavradım.

Dindar annem ve dindar akrabalarım tarafından büyütüldüm. Engelli oluşum

Çizer: Tuka Mamo Güvensoy

nedeniyle beni çeşitli türbelere, tapınaklara ve Jizo heykellerine götürürlerdi. Her zaman kalbimin derinliklerinden “umarım sağ elim yakında iyileşir” diye mırıldanarak dua ederdim. Ailem bunun için çok emek ve para harcadı. Güçlü bir rehabilitasyondan geçeceğimi ve büyüdükçe iyileşeceğimi söylüyorlardı; belki de umudumu kaybedersem tedaviyi bırakacağımdan korkuyorlardı.

İlkokula başlamadan önce, ailem engelliler için özel bir kuruma mı yoksa normal bir okula mı gitmek istediğimi sordu. Kendimi normal gördüğüm için neden sorduklarını bile anlayamamıştım. Doğal olarak normal okulu seçtim. Ancak kolay olmadı. Spor kıyafetlerini giymek, yüzmek, beden eğitimi derslerinde barfiks çekmek, atlamak, öğle yemeğinde dağıtım yapmak, hat sanatı ve resim gibi birçok şeyi yapamıyordum.

Bu mahalle ortamı bana savaş sonrası Japon ailelerini anımsatıyordu ve içimi ısıtıyordu; modern zamanlarda neredeyse unutulmuş bir dayanışma ruhu vardı ve böylelikle kendimi evimdeymişim gibi hissettim.

düşünürdü; hatta annemin ibadetlerinin anlamsız olduğunu söyler, hiç dua etmezdi.

Ergenlik

Ortaokula başladığımda kontrol için tekrar hastaneye gittik. Doktor, engelimin artık kalıcı olduğunu söyledi. Bu benim için büyük bir şoktu. Hayatımın geri kalanında bu engelle yaşamak zorunda kalacağımı öğrenmek beni derinden üzmüştü. Sanki tüm tanrılar beni terk etmişti. Çocukluğumdan beri ettiğim duaların Tanrı'ya ulaşmadığını düşündüm.

O sıralarda okulda din dersinde dünya dinlerini öğreniyorduk. İslam'ın putperestliği yasaklayan tek din olduğu anlatılmıştı. O zaman içimde bir sezgi oluştu; bu bana İslam'ın "gerçek din" olabileceğini düşündürdü. Annemin Tanrı'ya şükran duyması ve babamın putlara karşı oluşu bu düşünceyle örtüşüyordu.

Ergenlik - Dil ve Yurt Dışı

Kuzenim İngilizce öğretmeni olduğu için ben de İngilizceye ilgi duyuyordum. Japon kaligrafisi gibi birçok yazı becerisi sağ elle yapılmalıydı; ben ise sol elimle düzgün yazmakta zorlanıyordum. Akıcı bir şekilde İngilizce yazabilmekten, hatta defterimi eğip eğik yazı yazmaktan keyif alıyordum. Öğretmenim bir gün bazı dillerin sağdan sola yazıldığını söyleyince çok şaşırdım; bu dilin Arapça olduğunu sonradan öğrendim.

İşte o zaman engelli olmayan çocuklardan ne kadar farklı olduğumu anladım.

Bu farkındalıkla birlikte, neden bu dünyaya geldiğimi, hayatın anlamını ve hatta evrenin varlığını düşünmeye başladım. Sevgili annemi hayal kırıklığına uğratmamak için her zaman gülümsemeye ve iyi bir çocuk olmaya çalışıyordum. Babam ise muhtemelen mühendis olduğu için daha realist

Lisenin ikinci sınıfındayken kuzenim ABD'de eğitim görüyordu. Onu örnek alarak yaz tatilinde Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley'de kısa bir programda okumaya karar verdim. Berkeley, engelli bireyler için öncü bir şehir. Oradaki engelli insanların hayatlarını özgür, neşeli ve coşkulu bir şekilde yaşama biçimleri beni çok etkiledi.

Daha sonra İngilizce öğrenmeye devam etmek için Vancouver yakınlarındaki British Columbia Üniversitesi'nin kısa dönem ön lisans eğitim programına katıldım ve beş ay boyunca tek ebeveynli Protestan bir aileyle birlikte yaşadım. Evin annesi kilisede piyano çalıyor, çocuklar da koroda şarkı söylüyorlardı. Her pazar onlarla ayine ve koroya katılıyordum. Bu ritüelleri beni etkiliyordu. Ancak kiliseden ayrıldıktan sonra hayatları oldukça sekülerdi ve kabul edemediğim birçok şey vardı, bu yüzden inançlarını sorgulamaya başladım.

Yetişkinlik

Ön lisansımı tamamladıktan sonra bir hayat sigortası şirketinde çalışmaya başladım. Aynı zamanda İngilizce konuşma kulübüne ve bir kursa gidiyordum. Orada tanıştığım Hintlilerle sık sık din üzerine konuşuyordum. Hayvanlara acıdığı için et, balık ve tavuk yemiyordum; alkol kokusu da midemi bulandırıyor. Bedenime uygun bir din arıyordum. Bundan dolayı Hinduizm'deki vejetaryenliği inceledim, ancak bazı

inanişlara göre patates, havuç, soğan ve sarımsağın bile yenmediğini öğrenince bunun bana uygun olmadığını fark ettim.

Yaklaşık dört yıl çalışıp çok para biriktirdikten sonra hayatımın amacını sorgulamaya başladım. Sanki zamanımı yalnızca parayla takas ediyordum ve bu beni mutlu etmiyordu. Bu yüzden istediğimi yapmaya karar verdim. O zamanlar Japon iek düzenleme eğitimi alıyordum ve öğretmenimden tavsiye istediğimde, İngilizceyi seviyorsam Japon kültürünü dünyaya tanıtmam gerektiğini söyledi. Hemen işimden ayrılarak Avrupa'yı dolaşmaya ve uluslararası ikebana şubelerini ziyaret etmeye karar verdim. İtalya'da benim seviyemde bir öğretmen vardı; bu yüzden Roma'ya yerleştim ve bir dil okulunda İtalyanca öğrenmeye başladım. Protestanlar, Katolikler ve Yahudiler de dâhil olmak üzere çeşitli inançlardan öğrenciler vardı. Dil okulundaki öğrencilerin çoğu Katolik rahibelermi. Bunlardan biri Japon bir rahibeydi. Beni sık sık manastırına götürürdü. Lezzetli yemeklerden ve benimle aynı fikirde olan insanlarla sohbet etmekten keyif alıyordum. Roma'dan ayrılmadan önce ona "Ben de rahibe olmak istiyorum." dedim. Ancak bana burada ırkçılık olduğunu ve Asyalıların ne kadar uğraşılırsa uğraşsınlar nadiren daha yüksek bir seviyeye ulaşabildiklerini söyledi. Şok oldum ve bunun istediğim din olmadığını anladım, bu yüzden İtalya'dan ayrıldım.

Yunanistan'a giderek bir ikebana gösterisi sundum. Türkiye'ye de ilgi duyduğum için ardından Türkiye'ye geçtim. Türkiye'de çok sayıda ve çeşitli iek olması beni çok şaşırtmıştı. Ancak ikebana henüz kök salmamıştı. Bu konuda ders verecek bir öğretmen arıyorlardı. Ben de büyükeliliğe gidip ders vermek istediğimi söyledim ve kabul edildim. Burada daha uzun süre kalmak için İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü'nde Türkçe okumaya başladım. Bir arkadaşım sayesinde, inanılmaz derece sıcak ve nazik komşuların bulunduğu bir daire kiraladım. Herkes aileleriyle uyum içinde yaşıyordu, bu benim için çok rahatlatıcıydı. Bu mahalle ortamı bana savaş sonrası Japon ailelerini anımsattığından içimi ısıtıyordu. Burada modern zamanlarda neredeyse unutulmuş bir dayanışma ruhu vardı ve böylelikle kendimi evim-

Roma'dan ayrılmadan önce ona rahibe olmak istediğimi itiraf ettim.

deymişim gibi hissettim. Avrupa'nın seküler ve soğuk atmosferinin tamamen tersi bir yerdi burası. Bunun kaynağını ve burada Avrupa'dan farklı ne olduğunu sorgulamaya başladığımda Türklerin İslam öğretiline dayalı bir toplum olduğunu fark ettim.

Her zaman bir aile kurmak istemiştim, fakat sağ kolumdaki engel nedeniyle pek umudum yoktu. Ancak hiç beklemediğim bir anda üniversitede sonradan eşim olacak insanla tanıştım. Kısa süre içinde bana evlenme teklif etti. Sadece tek tanrıya inanan biriyle evlenebileceğini, Hristiyanlığın da bunun için uygun olduğunu söyledi. Ben ise bu fırsatı değerlendirerek Müslüman olmak istediğimi söyledim. Böylece hayalini kurduğum Müslüman aileye kavuştum.

Evlendikten sonra dört çocuğum oldu. Onları Kur'an okuyup anlayabilecek, topluma faydalı Müslümanlar olarak yetiştirmek istiyorum. Bunu, evlilikten umudunu kesmiş biri olarak Allah'ın bana verdiği özel bir görev gibi hissediyorum.

Bundan sonra sağlığıma dikkat ederek Allah'ın rızasını kazanmak için çalışacağım.

Allah'ın koruması ve bereketi dünyadaki tüm gerçek müminlerin üzerine olsun. Âmin.

ÖNCÜ HANIM ŞAHSİYETLER

Şeyma Hamo

MERYEM EL-İCLİYYE

Halep'in dar sokaklarında büyüyen küçük bir kız vardı; adı Meryem'di. Babası, göklerin dilini çözen usturlaplar yapan bir ustaydı. Meryem, babasının atölyesinde metal kokusu ve çekiç sesleri arasında büyüdü. Küçük yaşlardan itibaren gökyüzüne bakar, orada kendine ait bir yer arardı.

Yıllar geçti. Meryem, babasından öğrendikleriyle yetinmedi. Kendisi de bir usta oldu. Elllerinde şekillenen usturlaplar yalnızca bir alet değil gökle yer arasında kurulan bir köprüydü. Onun eserleriyle insanlar vakti hesaplıyor, kibleyi buluyor, denizlerde kaybolmadan yollarına devam ediyordu. 10. yüzyılın başlarında, İslam dünyası bilimin altın çağını yaşıyordu. Meryem el-İcliyye bint el-İclî adı, gökyüzünü ölçen ustur-

laplarla parladı. Onun ünü Halep'in sınırlarını aşıp Emir Seyfuddevle el-Hamdani'nin sarayına kadar ulaştı. Emir, bilginleri ve sanatkârları himaye eden bir hükümdardı. Meryem'i de sarayına davet etti.

Onun yaptığı usturlaplardan hiçbiri günümüze ulaşmadı ama adı hâlâ yıldızlarda yazılı. Çünkü Meryem el-İcliyye gökyüzünü izlemekle kalmadı; ona dokundu.

Tarih kimi zaman unuttur ama yıldızlar unutmaz. Onun ışığı her karanlıkta hâlâ parlıyor...

AYŞENUR EZGİ EYĞİ

Ayşenur Ezgi Eygi'nin yaptığı şey bir tercih değil bir savunmaydı! Taraf tutmak değildi; tarafsızlığın zulüm karşısında nasıl bir suç hâline geldiğini hatırlatmaktı.

Filistin davası, onun dilinde sloganlara dönüşmedi. Çünkü bazı hakikatler bağırarak değil bazen susarak bazen de durarak savunulur. Ayşenur'un varlığı, işgalci İsrail'in en rahatsız olduğu şeydi: Tanıklık!

O, "iki taraf" anlatısının arkasına saklanan adaletsizliği hiçbir zaman kabul etmedi. Çünkü adalet, dengeyle değil; hakla ölçülür. Bir çocuğun korkusu ile bir silahın gücü asla eşitlenemez. Ayşenur'un savunduğu da tam olarak buydu!

Filistin'i savunmak, onun için bir ideoloji değildi. Bu, insan olmanın asgari şartıydı. Evlerin yıkılmasına

alışmamayı, ölümleri istatistik saymamayı, işgali "karmaşık bir mesele" diyerek normalleştirmemeyi savundu. Sessizliğin konforunu reddetti.

Ayşenur Ezgi Eygi'nin savunuşu, şiddetsizdi ama netti. Çünkü o biliyordu; zulüm en çok sessizlikten beslenir. İşgal, en çok unutulmak ister. Ve Filistin, en çok hatırlandığında güçlenir. Bu metin bir ağıt değil. Bir çağrı da değil. Bu bir kayıttır. Ve şunu söyler: Bazı savunmalar mahkeme salonlarında yapılmaz. Bazı insanlar konuşmaz; varlıklarıyla delil olur. Ayşenur Ezgi Eygi'nin yaptığı da tam olarak buydu.

Özlem Özer

HÜMEYRA ÖKTEN

Ayşe HümeYra Ökten (1925-2020), Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde modern tıp eğitimi almış, meslek hayatını dinî kimliğiyle birlikte sürdürebilmiş kadın hekimlerimizden biriydi.

İstanbul Fatih'te doğan Ökten, imam hatip okullarının kuruluş sürecinde önemli rol oynayan merhum Mahmut Celalettin Ökten'in kızıydı. Kendisinin aile ortamı, modern bilimlere ve dinî düşünceye aşına bir birey olarak yetişmesinde belirleyici olmuştu.

O, erken cumhuriyet döneminde başörtüsüyle hekimlik mesleğini icra eden ilk kadın doktor olarak öne çıkıyordu.. Akademik kariyer imkânlarına rağmen klinik hekimliği tercih etmesi, mesleği doğrudan hasta hizmeti üzerinden tanımlayan bir yaklaşımı benimsediğini gösteriyordu.

1953 yılında Türk Kızılay Derneği bünyesinde hac organizasyonunda görev aldı ve bu süreç, onun Su-

udi Arabistan'da sağlık hizmetlerine katılmasına ve ilerleyen yıllarda Medine'ye yerleşmesine zemin hazırladı. 1960'lı yıllardan itibaren Medine'de uzun süre hekimlik yapan Ökten, farklı coğrafyalardan gelen hastalara hizmet sundu; tıbbi pratiğini kültürel duyarlılık ve dinî hassasiyetle birlikte yürüttü. Ayşe HümeYra Ökten'in hayatı, modern mesleki formasyon ile dinî kimliğin bir arada sürdürülebileceğini gösteren somut bir örnek teşkil ediyor.

Hiç evlenmemiş, hayatını mesleğine ve hizmete adamıştır. 2020 yılında Medine'de vefat eden Ayşe HümeYra Ökten, orada defnedildi. Ardında bıraktığı mesleki ve ahlaki miras, özellikle Müslüman kadınların kamusal alandaki varlığı ve meslek etiği bağlamında hepimiz için önemli bir referanstır.

Suzan Ören

AYŞE ŞASA

Ayşe Şasa, Türk sinemasının ve düşünce dünyasının en etkileyici kalemlerinden biridir. 1 Şubat 1941'de İstanbul'da doğan Şasa, çalkantılı bir dönemde yaşadı. O, birçok mürebbiyeye büyüyen yalnız bir çocuktü. Bu erken yalnızlık, onun özgün iç sesini şekillendiren ilk kırılma noktası oldu.

Gençlik yıllarında sinemaya olan ilgisi, Robert Koleji günlerinde yazdığı tiyatro oyunu ve amatör dergilerle başladı. Yeşilçam'ın altın çağında, "Son Kuşlar", "Ah Güzel İstanbul", "Utanç" gibi birçok filme imza atarken, onu sıradan bir senaristten ayıran şey, formüle sığmayan içsel sorgulamasıydı.

Ayşe Şasa'nın hayatı, sanatla düşünce arasındaki sınırdaki sürekli bir dönüşüm hikâyesidir. Gençliğinde kendi ifadesiyle Marksist ve ateist bir dünya görüşüne sahipti; sinema, bu inançla "gerçekliği yansıtma"

aracıydı. Çok geçmeden bu aracın gerçekliği tam yansıtmadığını fark etti. 1970'lerin sonunda yaşadığı uzun inziva dönemi, kariyerinin görünürde kesintiye uğradığı bir kırılma noktası oldu. İbnü'l Arabî'nin Fusûsü'l-Hikem'i gibi tasavvufî metinlerle tanışması, ona yeni bir içsel rehberlik sundu ve ruhani boyutta bir "yeniden doğuş" yaşamasını sağladı.

Onun bu arayışı, eserlerine de yansdı: "Delilik Ülkesinden Notlar" gibi metinlerde bireyin varoluşsal sancılarını, ruhsal kırılma noktalarını, anlam arayışını açık yüreklilikle dile getirdi. Ayşe Şasa'nın yazdıkları, basit bir başarı öyküsünden ziyade, bir insanın kendi karanlığını, kendi sorularını -ve bazen de kendi umutsuzluğunu- sanatla yüzleştirecek hakikate ulaşma çabasıdır...

GEZİ

ŞONARGAO

Jannatul Bushra

Bangladeş / İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Bugün herkesin bildiği üzere Dakka Bangladeş'in başkentidir. Ama size Dakka'dan önce bu ülkenin başka bir başkenti olduğunu söylesem? Evet, 13-16. yüzyıl aralığında adı "Altın Köy" anlamına gelen Şonargao ülkeye başkentlik etmiştir. Günümüz Narayanganj bölgesinin yakınında bulunan bu yerleşim yeri, sadece devletin değil ilmin, sanatın ve ticaretin de merkeziydi. Öyle ki, "Güney Asya'nın Bağdat'ı" diye anıldığı zamanlar olmuştu. Dünyanın en nefis kumaşı "muslin" bu şehrin tezgâhlarında dokunurdu. Öylesine ince işlenirdi ki, rivayete göre bir yüzükten geçirilip satılırdı. Âlimler, şairler bu diyarda toplanırdı. Sultan Gıyaseddin Azam Şah, Fars diyarının

bülbülü Hafız'a mektuplar yazıp, onu sarayına davet etmişti. Ve Buhara'dan gelip bu topraklara kök salan büyük bilge Şerefeddin Ebu Tevvama, kurduğu medresede sadece dinî ilimleri değil felsefeyi, mantığı, hikmeti de öğretiyordu. İşte bu zengin kültür iklimi, Bengal edebiyatının en önemli kilometre taşlarından birini, Şah Muhammed Sagır'ı besledi. 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarında, Şonargao'da yaşayan Sagır, Bengal dilinde yazılan ilk mesnevi kabul edilen "Yusuf-Züleyha" destanının şairidir. Sagır'ın, Sultan Gıyaseddin Azam Şah'ın himayesinde yaşadığı ve eserini ona ithaf ettiği düşünülür. Gelin, şimdi bu "Altın Köy"ün hikayesine birlikte bakalım.

Şonargao'nun siyasi tarihini okuduğunuzda, burada art arda hanedanların yükseliş ve düşüşünü görürsünüz. Şehir, 13. yüzyılın sonlarında Kral Danauja Rai veya Dasarathadeva Danauja-madhava döneminde Bengal Krallığı'nın başkenti hâline gelir. 1338'de Fahreddin Mübarek Şah, Bengal'in ilk bağımsız sultanlığının başkentini burada kurar ve işte o zaman Şonargao'nun en görkemli dönemi başlar. İlyas Şah döneminde Şonargao'nun önemi daha da artar.

Bengal'in son bağımsız sultanı Gıyaseddin Azam Şah burayı tekrar başkent yapar. Sanat ve edebiyata hamilik eden Azam Şah'ın sarayında şairler, âlimler ve sufi dervişler toplanır. Onun Fars şairi Hafiz ile mektuplaşmaları tarihe altın harflerle yazılmıştır. Ayrıca Çinli denizci ve gezgin Ma Huan da seyahatnamesinde Şonargao'nun refahından bahseder. 16. yüzyılın sonlarında, Babür İmparatorluğu Bengal'i fethetmek için art arda saldırılar düzenler. Bu süreçte Şonargao, direnişin kalesi hâline gelir.

Bengal'in korkusuz bağımsızlık savaşçısı İsa Han da Şonargao'yu başkenti ve ana askerî üssü olarak kullanır. Şitalakşa Nehri kıyısında, su hendekleri ve

yüksek duvarlarla çevrili sağlam bir kale inşa eder. Bu kaleden, Babür komutanı Man Singh ve İmparator Ekber'in ordularına karşı defalarca direnir.

Şonargao'nun refahının sebeplerinden biri de stratejik konumudur. Burası, antik İpek Yolu'nun su yolları üzerinde hayati bir kavşak noktasıdır. Çin, Orta Asya ve Avrupa ile Bengal arasındaki ticaret akışında şehir en önemli limanlardan biridir. Muslin, pamuklu kumaş, baharat ve pirinç karşılığında şehre altın, gümüş, ipek ve değerli taşlar getirilir.

Daha sonra, Maurya ve Babür dönemlerinde geliştirilen Büyük Trunk Yolu'nun (Grand Trunk Road) bir kolu da Şonargao'yu Hint alt kıtasının iç bölgelerine bağlar. Bu ünlü yol, Kâbil'den Bengal'e kadar uzanır ve Şonargao, bu yolun doğudaki üç noktasından biridir. İşte bu iki büyük ticaret yolunun buluşma noktası olması, Şonargao'yu Bengal'in en önemli ticaret merkezi hâline getirmiştir.

Şonargao'nun ünü uzak diyarlara kadar yayılır. 14. yüzyılın büyük gezgini İbn-i Battuta, seyahatnamesi Rihle'de Şonargao'dan zengin, korunaklı ve canlı

bir liman kenti olarak bahseder. Nehirde gidip gelen tüccarların tekneleri, hareketli pazarları, geniş caddeleri ve şaşılacak derecedeki ucuz ürünleri ile şehir, İbn-i Battuta'nın seyahatnamesinde canlı bir şekilde tasvir edilir.

Günümüzde ise Panam şehri, Şonargao'nun belki de insanı en çok büyüleyen, en gizemli köşesidir. Oraya adımınızı attığınızda, sizi 19. yüzyıldan kalma saray gibi konaklar karşılar. Bu gösterişli yapıların arasında yürürken, insan kendini başka bir zamanda hissediyor. Sıra sıra dizilmiş bu muhteşem yapılar, kemerli balkonları, ince ince işlenmiş tuğlalarıyla hâlâ ihtişamını korur. Bu evlerde, bir zamanlar Bengal'in en zengin tüccarları - Müslüman ve Hindu aileler yaşamıştır. Bu muhteşem evlerin teraslarında oturup, geniş sundurmalarının gölgesinde, dünyanın dört bir yanına birbirinden kıymetli kumaşların gönderildiği o altın günleri yad etmemek elde değildir. Her bir korint sütunu, her bir terakota desen, size âdeta

şunu fısıldar: "Bir zamanlar burada inanılmaz bir zenginlik ve zarafet vardı."

Bu ihtişamın nasıl sona erdiğini duyduğunuzda sizlerin de yüreği sızlayacak. Şonargao'nun kalbi, o efsanevi muslin kumaşlarıydı. Her biri, ustaların ellerinde aylarca emek verilerek dokunan, neredeyse sihirli bir zarafete sahip kumaşlardı... Ne yazık ki İngilizlerin gelişiyle her şey değişti. Manchester'ın makineyle üretilen ucuz kumaşları karşısında bu ince el sanatı dayanamadı. Üstelik, sömürgecilerin getirdiği acımasız vergiler ve ticaret kuralları, işi iyice çığırından çıkardı. Bir zamanlar servet sahibi olan tüccarlar bir anda her şeylerini kaybetti. O incecik muslini dokuyan ustaların elleri boş kaldı. Şonargao'nun ışığı yavaş yavaş sönmeye başladı. O canlı, hareketli ticaret merkezi, sessiz sedasız bir hatıraya, tarihin tozlu sayfalarındaki altın harfli bir dipnota dönüştü.

Ancak Şonargao tamamen silinip gitmedi. Sanatçı Zainul Abedin'in asil girişimiyle 1975 yılında Bang-

ladeş Halk ve El Sanatları Müzesi kuruldu. Eski bir zamindar (toprak ağası) konağında açılan bu müze, sadece eserleri korumakla kalmadı, Bengal'in kırsal yaşamının ruhunu da muhafaza etti. Bugün burada toprak heykeller, nakışlı kanaviçeler, hasır secadeler (şital pati), demir işleri, alpona (geleneksel zemin süslemeleri) ve hepsinden öte, Bengal teknelerinin olağanüstü bir koleksiyonu bulunmaktadır. Panam şehri bugün Bangladeş'in koruma altına alınan antik bir zenginliğidir. Şehir aynı zamanda UNESCO'nun Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alarak uluslararası alanda da önem kazanmıştır.

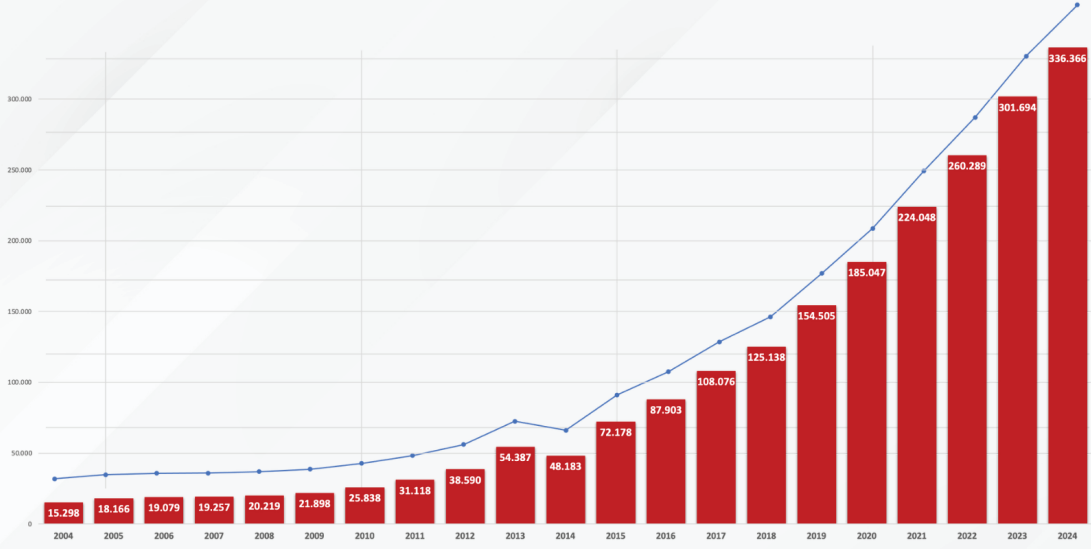
Şehri gezenleri en çok şaşırtacak şeylerden biri de Agra'daki ünlü Tac Mahal'in bir benzeriyle karşılaşmak olacaktır. Bu beyaz mermer yapı, orijinalinin ihtişamını yansıtmak üzere inşa edilmiştir. Bangladeşli bir aile, ülkesindeki insanların Hindistan'a gidip gerçek Tac Mahal'i göremeyeceklerini düşünerek bu anıtı, sanatın ve güzelliğin tadını herkes alabilsin diye burada inşa etmiştir. Bu, Bengal halkının sanata ve güzelliğe olan derin, köklü sevgisinin en somut kanıtlarından biridir.

Bugünkü Şonargaon artık o başkent değil. Siyasi kaderi, 1610 yılında Babür generali İslam Han Çiştî'nin İsa Han'ın oğlu Musa Han'ı yenip bu bölgeyi Babür İmparatorluğu'na katmasıyla değişti. Daha sonra İmparator Cihangir'in emriyle 1612'de Bengal'in başkenti resmen Şonargaon'dan taşınarak Dakka'da kuruldu ve adı Cihangirnagar oldu. Başkent statüsünü kaybettikten sonra Şonargaon'un üstünlüğü hızla azaldı.

Bölge bugün canlı bir ilçe. Bangladeş'in dört bir yanından insanlar tarihin izini sürmek için buraya geliyor. Panam şehrinin sessiz sokaklarında dolaşırken, kulaklarınızda bir zamanların meşhur muslin dokuma tezgâhlarının tıkırtısını duyabilir, İsa Han'ın kalesinin harabelerinde geçmişin savaş davullarının yankılarını hissedebilirsiniz. Tac Mahal'in replikasında ise Bengal halkının sanata olan tükenmeyen sevgisini görebilirsiniz. Şehirdeki Goadi Şahi Camii, Pañç Pir Türbesi ve Baba Saleh Camii gibi yapılar da her bir taşıyla size ayrı birer hikâye anlatacaktır.

Dünyada ve Türkiye'de Uluslararası Öğrencilik

2004'ten 2024'e TÜRKİYE'DEKİ ULUSLARARASI ÖĞRENCİ SAYISI

Son 20 yıldaki verilere baktığımızda, Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısı sürekli artış göstermiştir ve yıllık ortalama büyüme %17,54 olmuştur. Sadece 2014'te kısa süreli bir düşüş yaşanmıştır. Öğrenci sayısındaki genel eğilim yukarı yönlüdür, **ancak 2021'den sonra artış hızı yavaşlamıştır. Örneğin, 2023'te %15,91 olan yıllık artış 2024'te %11,49'a düşmüştür.**

Kaynak:
UNESCO, 2004-2020. YÖK, 2021 - 2024.

UDEF ULUSLARARASI
ÖĞRENCİ DERNEKLERİ
FEDERASYONU
FEDERATION OF INTERNATIONAL STUDENT ASSOCIATIONS
الاتحاد العالمي للمنظمات الطلابية

udedeforgtr
www.udedef.org.tr

2021

2022

2024

2025

BİR DÜNYA Arkadaşız

SEFİRE -İ ALEM ULUSLARARASI ÖĞRENCİ DERNEĞİ
TR690020500001024705800002 **Bağış Hesabı**

SEFİRE -İ ALEM ULUSLARARASI ÖĞRENCİ DERNEĞİ
TR420020500001024705800003 **Zekat Hesabı**

SEFİRE -İ ALEM ULUSLARARASI ÖĞRENCİ DERNEĞİ
TR150020500001024705800101 **USD Hesabı**

SEFİRE -İ ALEM ULUSLARARASI ÖĞRENCİ DERNEĞİ
TR850020500001024705800102 **Euro Hesabı**